

ROLO

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. VIII.

Turč. Sv. Martin, 30. Novembra 1877.

Číslo 11.

Švihák.

Poveš od *Miloslava Dumného.*

(Pokračovanie.)

XIV.

Zase sme v Budapešti. Poveš naša vedie nás do dielne ševkyn. Poďme do priestrannej siene, v ktorej štyriadvadsať do tridsať mladších, starších devíc sitím je zamestknano. Učiteľku možno hneď rozoznať. Je to pekná, ač nápadne

bladá, pokročilejšieho veku deva. Pri vyučovaní žiaček napomocné sú jej dve, tak zvané postrihacky. Prijemný je pohľad na tie pilne pracujúce švarné devy. Veselosť a rezký život javia sa v nich radoch. Sama učiteľka, stáby strážny anjel nad všetkými sa vznášajúci, zdá sa byť samou vtelenou spokojnosťou. Svieže mladé tváričky žiaček tvoria avšak pravú protivu s výrazom, ktorý zjaví sa preca kedy tedy na bladej

tvári učiteľkinej, i je odbleskom prestalých bojov a útrpností. Žiačky stojá väčším dielom všetky ešte na počiatku jara životného; tvár učiteľkina javí už prestatie životného parna. Načo i búra utrpenia a súženia hyzdí pekné tváre?!

Po nápadnej tvári učiteľkinej napadne nám

v kole tomto devíc ihneď tvárička iná, krásna. Patri ona deve, tak sa zdá, v tomto kole milovanej. Sidoniu

Hegyesi všetky devy majú rady a ona je taktiež všetkým milá a vďačná. Utešená deva! Veď, kde sa krása s dobrotou spojila, tam je ona dokonalá, úplná. Sidonia bola miláčkom i učiteľkiným. Nie len pre krásu a dobrotu, ale i pre jej lós lúbila ju učiteľka. Obe byly nevoľné siroty, stojáce osamelé na svete. Uči-

Generál Tottleben.

telka nemala už nikoho na tom širom svete, Sidonia mala brata, ktorý ju ale nepodporoval, tak žeby pre neho i hladom bola mohla umrieť. A Tihamér Hegyesi, brat Sidoniín, mal dosť výhodné postavenie; no ľahký, švihácky život jeho pohltil by bol i rothschildovský majetok, nie to plat úradnícky. Čo div, že tento nesvedomý brat, ktorý pohodlne mohol zapatriť sestru svoju, nielen že to neučinil, ale ešte i z jej výrobku, ktorý si horko ťažko šitím zadovážila, trovil. Učiteľka znala to a preto milovala a všemožne podporovala ubohú a k tomu tak roztomilú a krásnu sirotu. Neraz nahovárala ju už i k tomu, aby sa úplne k nej preniesla a opustila nesvedomitého brata; ale dobrota srdca utešenej devy naskrze to preniesť nevedela, žeby ač nezdarného brata, krev svoju, opustila bola.

Jedného dňa bola Sidonia veľmi roztržitá a nepokojná. To samé pozorovali ostatnie devy ku svojmu veľkému podiveniu i pri svojej učiteľke. Príčinu toho vysvetliť si nevedely. Videly ovšem niektoré z devíc, že Sidonii bola vypadla jakási karôtká z vrečka na zem, ktorú odtiaľ so šatočkou bola vytiahla a keď túto učiteľka zodvihnúc prečítala, krútila hlavou a slzy jej vypadly z očí. Sidonia bola celá zahanbená a keď jej učiteľka tú karôtku zpät dala, táto so sklpenými očima chytiac ju na marné kúsky ju rozdriapala. Celý deň nešla práca ani učiteľke, ani Sidonii: obe byly rozpačité, rozorvané.

A na tej karôtky stály tieto slová:

„Zbožňovaná Sidonia! Slub Vášho brata mám, že ma dnes vyslyšíte, tak jako ja som mu svätosväte slúbil, že jeho moja sestra Melania, s ktorou Vás večer navštívím, vyslyší. Dnes večer poletím do Vášho náručia.“

Karôtká bola navštívienka Aladára Völgyesyho.

Večer, keď sa všetky devy oddialily, zadržala učiteľka Sidoniu u seba, ktorá, keď samotné v tereme zostaly, jako zločinec so zklopeným zrakom nemo stála pred ňou.

Učiteľka dlho bojovala sama so sebou, kým k slovu prísť mohla. Chytila Sidoniu za ruku a pritiahla k sebe na lenošku.

„Nešťastná, jako ste prišli k tomu človeku, od ktorého ste navštívienku tú ob-

držaly?“ pýtala sa Sidonie učiteľka celá bez seba.

„On je priateľom môjho brata Tihaméra,“ odvetila Sidonia celá zapýrená so zklopeným zrakom. „Tohoto týždňa je u nás temer každodenným hosťom.“

„A ľúbite snáď človeka toho?“

„O ľúbosti ešte nič neviem; ale Tihamér prosí a hrozí mi, aby som tohoto jeho vysokopostaveného priateľa ľúbila, že budem šťastná a bude šťastný i on.“

„A prečo by mal byť šťastný on? Čo má on z vašej ľúbosti?“

„To, hovoríeva Tihamér, že keď budem ľubiť Aladára, že môjho brata bude ľubiť sestra Aladárova, Melania, do ktorej je môj brat smrteľne zalúbený.“

Učiteľka chvela sa.

„Či sa nežalujete, že je váš brat Tihamér marnotratný a ľahkomyslný?“

„Áno, to je pravda.“

„A domnievate sa, že je Aladár lepší od neho?“

„To myslím, že . . .“

„Pre Boha, vy ste snáď už do neho zalúbená?“

„To nie. Hovorím, že neviem posiaľ, čo je ľúbosť.“

„Tohoto človeka, jak vám je blaho, jak vám je spasenie duše milé. Ľubiť nesmiete!“

„Milujete ho snáď vy?“

„Milovala som . . .“

„Jeho?“

„Nie o tom je reč, ale o tom, že vám a Melanii hrozí veľiké nešťastie. Ratujte sa!“

Sidonia zkamenela, keď jej učiteľka poukázala na tú priepasť, ktorú jej a Melanii Tihamér s Aladárom chystajú. Sidonia nalakala sa, keď jej učiteľka tvrdila, že je v stave tu v Budapešti ukázať jej devu, ktorú Aladár hanobne sviedol a pohanil.

Bol večer. Aladár so sestrou svojou Melaniou mal byť už skoro u Tihaméra. Učiteľke a Sidonii srdcia sťa zvony strachom zvonily, aby snáď Melania do osidel nepadla. Učiteľka náhlo sa obliekla a obe bežaly na pomoc Melanii.

A kto bola tá učiteľka, ktorá hanobný úmysel dvoch veľkomestských nesvedomitých

švihákov tak na vlas uhádla a tak dokonale prezrela?

Antonia Szikszay!

Matka Tonikina, vieme, zomrela. Od prvého manžela vládla ona pekným majetkom. Majetok ten, ač sa nechvalná matka dcéry za živa bola odriekla, pričinením slachetných Jablonskovcov. jako i očima, starého Javornickéhoho, zdedila preca nešťastná Antonia Szikszay. Tento čin získal si večnú lásku a oddanosť k Jablonskovcom u Toniky. I venovala sa šitiu, vycvičila a zdokonálila sa v ženskom krajčírstve, za rok otvorila sama dielnu nie tak z potreby hmotnej, jako radšej duševnej, chtiac sa zamestnávať a chtiac v spoločnosti mladých devíc príjemne tráviť dni života zavčasu otráveného.

Petrovi Jablonskému odporúčala sa ona i pozatým a prosila ho o mohutnú ochranu jeho, ktorú jej i prisľúbil a Marta tiež nebola od toho, aby smela navštevovať dom jich, čo si docela premenená už teraz Antonia za veľiké šťastie pokládala. I dnes v tom veľikom a rozhodnom diele, by mohla ratovať dve duše zo siete nešlachetníkov, mal jej Jablonský byť nápomocným. Tak si to ona žiadala a preto rovno so Sidoniou k Jablonskovcom letela.

Tihamér Hegyesi bol dnes celý deň nepokojným. V úrade nemal stania, na ulici ho to netrpelo a doma už bol všetko usporiadal k náležitému prijatiu milovaných devíc. Nemohol sa dočkať večera. Sidonii bol naložil, keď jej navštívku Aladárovi odovzdával, aby sa večer domov ponáhlala, lebo že jich oboch očakáva prerozkošný večer. Sľub mal istý od Aladára, že jich večer i s Melaniou navštívia. Poučoval ju, aby sa lúbezne a vďačne chovala k Aladárovi, že ju tento nevyšlovné miluje, že je to nepochopiteľné šťastie pre ňu, nie menej ale i preňho.

Sidonia, neumelá deva, počúvala s rozkošou slová bratove, ktorý sa ešte nikdy tak vlúdne, tak pekne k nej nechoval, jako dnes, bozkávajúc a objímajúc ju neprestajne.

Keď sa večer priblížil, očakával Tihamér sestru Sidoniou prv domov, lež inokedy. Netrpezlivo chodil po chýziach, ale ač už bolo pozdejšie, lež bola inokedy zvykla domov

dôjsť, dnes k veľikej jeho nespokojnosti preca ešte nechodila. Už bola tu hodina, v ktorej sa mal Aladár s Melaniou objaviť a Sidonie preca nebolo. Tihamér zlostil sa, zúfal. Bol by sám chcel bežať po sestru, ale sa obával, že za ten čas prídu túžobne očakávaní hostia. I jakože by to bolo, keďby ho doma nenašli? Prechodil sa tedy netrpezlivo ďalej po chýziach a na každý najmenší šuchot pozoroval a pri každom kroku, ktorý sa z vonku na chodbe počul dal, túžobne zraky na dvere obracal. To dievča sa malo ešte i ustrojiť, myslel si, keď z práce domov príjde, aby sa Aladárovi tým lepšie zaľúbilo. A tu taká neďbalosť. ona nechodí a nechodí...!

Konečne bolo počul kroky, blížilo sa viac osôb, snáď sú to už oni, Aladár s Melaniou. Sidonia nebudaj potkala sa s nimi kdesi na ceste.

Zaklopali. Tihamér sotva dýchal a sotva bol v stave vyriechnúť svoje: „volno.“

Dvere sa otvorily a dnu vstúpil Aladár s Melaniou. Uvítanie bolo srdečné, priatelia si padli v náruč a rúčky Melanie obsypal Tihamér vrelymi bozkami.

„Kde je Sidonia?“ pýtali sa Aladár s Melaniou naraz.

„Hnevám sa na ňu hrozne, že ešte nedošla domov.“

„Takú veľmi túžobne očakávanú priateľku, jako mi ráno písala, večer ona ani doma nečaká?“ obrátila sa Melania ku bratovi Aladárovi.

„Nono, nehnevaj sa, sestra moja, to i mňa bolí, ale snáď nám priateľ Tihamér bude v stave dať uspokojujúce vysvetlenie!“

„Tisícraz prosím za odpustenie,“ slovil tento; „ona mi slúbila, že sa dnes včasšie, lež inokedy vráti domov z práce a ona to naopak urobila.“

„A kam chodieva šiť?“ pýtal sa netrpezlivo Aladár.

Tihamér udal mu ulicu i číslo domu.

„Tak teda idem ja po ňu,“ riekol Aladár.

„A ja čo urobím?“ pýtala sa Melania.

„Budeš tak láskavá a počkáš nás tu.“

„Ja sama ostanem s pánom Tihamérom Hegyesim?“

Sotva to vyslovila, už bol Aladár na ulici a Tihamér počal na rozpakoch sa nachodiacej deve bozkávať ruky.

Aladár prebehol dve ulice, tu vidí, vidí celý blažený, že mu v úsrety ide Sidonia ešte s druhou devou. Obe devy spozorovali a poznaly ho a preto chcely obe v bok zatočiť. Aladár octnul sa už pri Sidonii a podával jej svoje rameno, že ju domov zavedie. Sidonia odskočila na bok. I predstúpila druhá deva pred Aladára, odhrnula závoj a Aladár mal z nôh spadnúť, zočiach pred sebou nim svedenú — Antoniu. Zostal stáť ako zkamenelý a devy šly svojou cestou ďalej.

Po rýchлом odchode Aladárovom videla sa Melania byť samotnou s Tihamérom, samotnou v byte svobodného dotieravého mladého človeka. Krev vstúpila do jej tvári, chcela rýchle z pohovky vstať a vzdialiť sa, áno utekať, — ale tak bola zronená, že sa rušiť nemohla. Zdalo sa jej, že je ku pohovke tej pribitá.

Tihamér nemohol to nezpozorovať. On bol sám z počiatku rozpačitým, ale jako dokonaly veľkomestský švihák hneď nadobudol duchapritomnosť a s jemu vlastnou ľahkostí počal s Melaniou rozhovor.

„Jak nevýslovného šťastia dožil som sa ja biedny, že môžem tak vzácnu slečnu, takého anjela uctiť v byte svojom!“

„Áno, pane,“ zпамätala sa konečne Melania a prišla k reči: „my sme tu samotní. Ja samotná v byte garčona,“ a tu zakryla si oči. „Viete, že sa to naskrze nesluší?“

„A ja som pri tom preca najšťastlivejším človekom.“

„Pane, ja som došla k Sidonii; keď ona nenie doma a Aladár sa vzdialil, vaša povinnosť je, prosím, mňa domov doprevadiť. Poďte!“

„Ale milostivá slečna, pre Boha prosím, neráňte sa horšiť, ja nie som vinným. Dosť sa zlostím na sestru Sidoniu, že sa tak zapomenula. Ufám, že je pán brat Aladár s ňou hneď tu.“

„Ja túto sottisu Aladárovi nikdy neodpustím.“

„Ja ho za to smrteľne budem milovať, že mi poskytol príležitosť, s milostivou slečnou,

s najvrúcnejšie zbožňovaným idealom duše mojej, byť na chvíľku o samote!“

„Pane, nie k vám, lež k vašej sestričke som prišla.“

„Kým moja sestra s vašim pánom bratom dôjde, keďže vám je, milostivá slečinka, obťažné so mnou si pobesedovať, čo mi je nekonečne, áno smrteľne ľúto, ráčte si, prosím, na fortepiane zahrať a tým si dlhú chvíľu ukrátiť.“

Melania marne pozerala ku dverom, tie sa neotváraly a Aladár so Sidoniou nechodil. Volky nevolky mysliac, že preca len dôjde, sadla si ku klavíru.

Hrala a Tihamér stál za ňou.

„Slečinka ani netuší, jako ma blaží svojou výtečnou hrou,“ slovil Tihamér, „tento klavír, ktorého sa nebeské rúčky vaše dotýkali, bude mi večne drahým, neoceniteľným.“

Melania, jakoby to ani nebola počula, hrala ďalej.

Tihamér stál za ňou. Díval sa na tie po klaviatúre spešne behajúce prsty a díval sa očarený na snáhobiely, labutí krčok Melaniin. Zabudol sa Tihamér a či závrät dostal tak, že nevedel, čo robí? keď odrazu horúci bozk vsadil na krčok ten pekný.

Čo to urobil?

Melania jako vzteklica vyskočila od zniou, zkríčala a vydal zvuk trhavý, prenikavý i zniou sám, tak že Tihamérovi v ušiach zaliehalo. Vyskočila urazená deva a prenikavým hlasom zavolala:

„Biedny človeče! Čo to má byť?“

Jako anjel pomstiteľ stála pekná deva pred cúvajúcim Tihamérom a v tom okamžení otvorily sa dvere, v nich zastal Aladár, za nim vstúpil Peter Jablonský a za nimi Antonia so Sidoniou. Jako sa octla Melania v náručí Petrovom?

V tom okamžení, keď Melania od zniou vyskočila, otvorily sa dvere a v nich objavil sa najprv sám Aladár. Zarazený nad tým, čo počul a videl, zostal v nich stáť ani nepobadajúc, jako za nim zastaly si tri osoby, nami už označené. Melania videla Petra a prirodzený jakýsi pud hnal ju k nemu, aby uňho ochrany hladala.

Tihamér oboril sa na sestru svoju, kde tak dlho bola, že je ona všetkemu tomuto nedorozumeniu príčinou.

„Pánovia!“ oslovil švihákov Peter Jablonský, „nedivte sa, že ma tu vidíte; nerád sa nepovolane natískam do domov mne neznámych.“

„Prekliaty sedliak, čo tu teda chcete? Musí vás všade čert vláčiť?“ vykrikoval Aladár.

„Preslávený veľkomožný pane,“ slovil Peter sarkastične, „nemôžem za to, že som všade tam, kde nevinnosť treba zastat.“

„Kto vám k tomu dal právo?“ zúrili Aladár ďalej.

„Bôh a ľudské právo a ja,“ zavznel útlý ženský hlas a na prosred chyže postavila sa Antonia, „ja padlá ratovať som chcela dve nevinné duše z pazúrov nešlachetných vlkov. Melaniu odovzdávam pánu Jablonskému, on ju domov odprevadí; k Sidonii nemá zlý brat viacej práva, ta pôjde a bude bývať so mnou.“

Otvorené dvere sa zavrely, za nimi štyri osoby zmizly a dve zostaly v chyži nemé, zahaňbené, zronené, zničené.

XV.

Pavel Javornický bol blaženým starým otcem. Blaženým bol tým viacej, čím ťažšie zkúšky prestál v druhom svojom manželstve a čím viac bolastí pretrpel jako otec búre žitia vyložený osud svoj a dcéry svojej Martušky milovanej oplakávajúc. Z bývalého pekla života jeho vyvinulo sa mu požehnané nebo. Pod Tatrami niesol bremä života a ťažký kríž, pri Dunaji, v spoločnosti milených dieťok svojich žil si na pokoji. Peter Jablonský, zať jeho, i jako vyslanec i jako lekár účinkoval vo veľmeste požehnané. Starkému Javornickému najviacej poskakovalo radosťou srdce vtedy, keď sa presvedčil, jako požehnané pôsobí zať jeho i sta vyslanec i sta lekár pre dobro ubiedeného ľudu slovenského, jako neprestáva byť on i vo veľmeste a vo vysokom postavení svojom verný svojmu rodu a pôvodu; neprestáva byť dobrodincom a ochrancom svojetí. Jako sa tešil v zaťovi, tak sa kochal i v dcére svojej. Táto neprestávala

býť anjelom milým naproti celému svetu. Domácnosť jej bola vzor domácnosti kresťanskej, našskej, šlachetnej. Slzy ubiedených zotierať, nedostatok trpiacich podopierať, svoje vrúčne a srdečne milovať, to málo ktoré ženské srdce našich žien tak umelo, jako nebeské srdce Martino. Otec videl, že dieťa jeho, Martuška, vtelesneným je anjelom, i zkusujúc jej každodenné blahodátne účinky, nevedel sa dosť prenachváliť Boha za ten nevýslovne u večer života jeho blažiaci ho dar dcéry tak podarenej!

A jestli rástlo srdce starému otcovi pri spatrení zaťa a dcéry, tým viacej šírilo sa ono radosťou pri zábave s vnukom a vnučkou. Kto opíše tú nebeskú blaženosť, kto ten rajský pocit, jaký naplňoval srdce starého otca, keď kolembal na svojich starých kolenách maličkého vnuka Petrika a pestoval vo svojom náručí vnučku, nemluvína Martušku?! Jestli je to pravda, že rodič v dieťkach svojich ožije, jakoby znovunarodeným byť sa cíti: tak niemej musí byť pravdou i to, že starý otec vo vnukoch svojich omladne.

Okriak, omladol, ožil i náš statočný starý Javornický! No, niemej tak sa to dialo i pri starom Jablonskom. Tito dvaja otcovia pocítili boli predcit nebeskej blaženosti pri tej príležitosti, keď v chudobnej chalupe Jablonského zasnuovali dve duše milých dieťok svojich životu spoločnému nejistej budúcnosti. Jakoby neboli bláhali si v šťastných dieťkach svojich dnes? Pán Boh pomohol, že sa dočkali z nich radosťi velikej, nikdy nečakanej, netušenej.

Jablonský prišiel práve s vyslanstvom stoličným k ministerstvu, ktorému sa Peter jako okresný vyslanec pripojil. Boli blahosklonne prijatí a milo prevapení mnohí údovia vyslanstva tým, že pán minister Petrovi Jablonskému a tento jemu tykal. Keď sa z Budapešti domov vrátili, bolo toho plné okolie, jakú česť požíva z roľníkeho rodu pochádzajúci jich vyslanec a lekár Peter Jablonský.

Peter Jablonský ešte väčšiu slávu a uznanosť žal sta lekár vo veľmeste. Dostala sa mu tá česť za podiel, že i do domu arcikniežata Jozefa bol pozvaný na konsultáciu,

keď malá knažna nebezpečne bola onemocnela a ponevác kollegovia mienku jeho prijali a uskutočnenie jeho spôsobu liečenia bolo tým najzdarnejším výsledkom korunované, — sláva jeho rýchlo sa zmáhala a rozširovala. Nielen že sa okres činnosti jeho natolko rozširoval, že ani nestačil dňom i nocou na svoju prax; ale bol i za primárneho lekára veľkomestskej hlavnej nemocnice kandidovaný. Proti kandidácii jeho ozvaly sa hlasy v novinách, ale za ňu bojovalo sa tiež v nich. Vedel, odkiaľ nápad pochádzal a preto mlčal; mal opäť to povedomie, že noviny tie, ktoré jeho zastávajú, činia to z presvedčenia a preto bolo mu jejich pokračovanie veľkým zadostučinením. Nepriateľské listy použili ešte i jeho nízky rod v agitácii a z tejto strany sa on poučil zreteľne, že nápady a agitácie tieto pochádzať nemôžu mimo od smutelného jeho nepriateľa — Aladára. Potom už neprekážal ďalej jednému zo svojich priateľov, aby v satyrickom časopise nebol nakreslil výjav ten, jako jeden vychovateľ, v ňomž na prvý pohľad každý Petra Jablonského poznal, palicuje nezbedného sverenca svojho, v ktorom takže každý Aladára Völgysesyho videl. A tento obrázok umlčal agitáciu a Peter bol vyvolený.

Aladárovi bol Peter všade v ceste. Nechtiac stalo sa to a náhodou tiež, jako sme videli, ale zarytý nepriateľ jeho Aladár nepovažoval to tak, lež na vzájom samočhtiac a intrigantným spôsobom snažil sa škodiť povestnému lekárovi a zvíťazivšiemu nad nim sokovi. Vzdor tomu pribývalo Petrovi a ubývalo pôdy Aladárovi. Činy človeka hovoria samy a kliesnia mu cestu; intrigy zaniknú pred mužmi veľkého a pravého rázu sťa mydlové bubliny. Tak sa spomínalo v smerodajných kruhoch, že všeučelište bude mať o nedlho na Petrovi učbára lekárstva. Peter mal vedu a Aladár bol — švihákom. Tým sme riekli všetko a odôvodnili prospech tamtoho a pozdejší nespech tohoto.

Tak jako v tichom úkryte podtatranskej dedinky kedysi Javornického verná družka

jeho, prvá manželka podporovala, tak jej dcéra Marta vo všetkom podporovala a blažila Petra svojho milovaného. Jej priateľstvo vzáctne a na slovo vzaté panie hladaly a žiadaly si. Kdekoľvek v spoločnosti vystúpila, kedykoľvek pri dobročinných predstaveniach spolkových, jakých príležitostí vo veľmeste voždy býva na dostač, koncertovala: vždy a všade všetko očarila. Jej priateľstvo hladaly vzáctne dámy a jej ženskej pôvabnosti, cnosti a spôsobilosti s najvyššou úctou klaňali sa vysokopostavení páni. Ju držal každý za vzor vzdelanej ženy.

Ale niet tej krásy, ktorú by zlost pošpatif, niet tej slávy, ktorú by pomstychtivosť ľudská pohanit sa neusilovala.

Presvedčíme sa priam o tom.

V skvostnej dvorane klubu spisovateľov a umelcov dávali k cieľu dobročinnému skvelý koncert. Marta Jablonská nescela chybať. Mala hrať skladbu Lisztovú. Hrala ju, sôpovedala svojej úlohe slavne jako voždy a obdržala nie len mnohej úprimnej pochvaly, ale i z ruky samého Liszta otešenú kytku na pamiatku. Tak oslávená, ovenčená kráčala najväčšiemu nešťastiu v úsrety. Manžel jej, Peter, bol na náhlo k nemocnému odvolaný práve keď sa domov pobeťali mali. Svedomitý lekár šiel za svojim povolaním a nechal manželku v koči samotnú ísť domov z koncertu. Jak veľiké bolo jej prekvapenie a ustrnutie, keď koč zastal a ona zosadla pred cudzím domom, do ktorého ju dvaja páni vníť nutili. Ti páni boli: Aladár Völgyesi a Tihamér Hegyesi. Lež, čo sa nestane? Dobehol koč druhý a z neho vystúpil kvapne a zastal pred nimi Peter. Aladár s Tihamérom vleteli do koča a uháňali preč. Vozka Petrov vysvetlil celý komplot. I on i ti druhí dvaja fiakristi boli Aladárom zaplatení. Vozka odvážajúci Petra znal i manželku jeho, uhádnuc, oč sa jedná, vyzradil zlosynov.

Tak sa nemohol nikde pomstif švihák Aladár na Petrovi.

(Dokončenie nasleduje.)

Opustená.

Sláviček, ach sláviček,
Spevoštedrý sláviček!
Vyjav že mi, kam letíš —
V ktorej hory svätú tíš?
Veď mne osud určil čas
Načúvať tvoj dumný hlas,
Keď mi nedá spánku noc
Pre srdca žiaľ, pre slz moc.

Ach, sláviček! nes sa, nes
Najprv v moju rodniu ves;
Potom preleť Váhu prúd
A lieč spevom jeho blúd.
Nedá-li ti sluchu znak,
Prijď tešiť mňa v noci mrak.

Praj ty smutnej deve, praj,
Keď jej sveta zhynul ráj.

Moje hrdlo krásnil fah
Perál bielych jako snah;
Mojej ruky útly prst
Nosil prsten — lásky hrst;
V srdci žila toho tvár,
Čo vzal moje srdce v dar.

Prišla jaseň a s ňou mráz,
Zničil perly navždy raz;
Prišla zima, ľadov tresk,
Zl-mil prsten, jeho blesk,
Prišla jar — s ňou duše ston,
Bo len Bôh zná, kde je on.

Z ruského *Jozef Jančo*.

Koleda.

Humoreska od *Laskomerského*.

Roku 1862 o Troch Králoch bola zima trojnásobná. Obloha bola jasná, a sotva že zapadlo slnko za hory, už vystrkoval mesiac svoj ostrý rožok za vrchom. Voda vyparovala sa z potoka v doline, dôkaz to, že preca musela byť teplejšou, lež ju obklopujúci vozduch. Dým z komínov vznášal sa rovno ku nebu, jako z Abelovej obety. Kypřý snáh vrzgal pod nohama jako hyl, keď o Vianociach hvízdaf počne.

Stiahnuc hlavu medzi plecía, stúlim sa sám do seba a zimou hnaný krájal som nahnutou hlavou ostrý vozduch, pri čom mi na fúzoch a brade celé cecúle ľadu namrzly.

Mne v úsrety blížily sa tri postavy.

Čo hovorím? Anaď to boli Traja Králi?

Prvá postava kráčala dost volne, druhá už z ušliapaného chodníka vyhybovala a tretia tackala sa sem tam bez všetkeho smeru.

Hop!

Zastavili sme sa.

Prvou postavou bol farár, s veľkou chlpatou barančou čapicou na hlave, zaobalený v ťažkej bunde, zakuklený jako bobák a navlečený jako cibula v deviatych kabátoch. Za nim nasledo-

val rector a za týmto kostolník. Vracali sa práve z koledy.

Nasledovalo objatie s pánom fararom a nevystal ani priateľský bozk. Ale hľa — po bozku nemohli sme sa jedon od druhého rozlúčiť. Brada a fúzy primrzly mi ku pánu farárovi.

No, či to nenie smiešno — pri vrelom bozku primrznúť?!

Taháme sa sem, taháme sa tam, krútime sa do kola jako kávový mlynček, ale už to raz nešlo bez pomoci. Obávajúc sa osudu siamských bratov, volali sme o pomoc:

„De profundis!“

Pristúpil rector s kostolníkom na sukurs. Popľuli si do dlaní, čo mimochodom i nás zasiahlo, a chceli nás — ale nie na kusy — roztrhnúť. Ale marne. Na mojich fúzoch mohlo sa bolo sankovať, také boly jako sklo od zamrzliny. I pohly rozumom a dali sa do odmravovania. Dýchali na nás z hlbín útroh, či mám riecť z útroh svojich.

Horúcosť pálcivá vyvíňovala teplé divy. Para valila sa z nich jako „ex faucibus Orci.“¹⁾

¹⁾ Z hrtána pekla.

Dychali, fúkali chudiatka na nás blahodárne jako ten osol a vól na prechladnuté pacholiatko v jasličkách betlehemských.

My sme sa pustili — prasklo to a my sme boli rozdvojení. Ja som letel do jedného, pán farár do druhého priekopu. Chlp mojich bajúzov, asi na tri prsty veľký, odniesol pán farár na svojom nose.

„Nuž kam že sa ženiete?“ pýtal sa na nohy povstaly pán farár.

„Idem tuto do Krámu k Janovi Komovi; uviazlo mu kus šunky v gágore, nuž mu ho idem ta dnu postrčiť.“

„No, tam sa veru nebudete veľmi trápiť, pán doktor, lebo ten chlap má gágor dokonaly! Cez jeho gágor prejde i poleno, nie len kus šunky. Nože prijdite po operácii k nám na večeru!“

„S dovolením príjdem.“

„Podali sme si ruky, ale viac sme sa nebozkali, jako sa vôbec od tých čias v zime nikdy viac s nikým nebozkávam, a „každý pošiel svojou stranou, hnaný žitia nevoľou.“

Asi na dostrel ďalej vrzgaly zvolna handelské sane. Na nich sedia, mimo paholka, štyria ministranti v širokých klobúkoch, bielych košeliach s červeným kolierom okolo hrdla a v červených, po kolená siahajúcich kamzách. Dlhé, bielymi onucami a krpcami priodiate nohy holengaly sa zvolna dolu.

Štyria tito chlapeci, anjelov predstavujúci, mohli spolu sto rokov mať. Jedon z nich držal kaditeľnicu s ohňom, druhý do neho dúchal, a tí ostatní dvaja ohrievali si zamrznuté paprčky a zapalovali fajky. Kotlík so zamrznutou svätenou vodou a kropáč ležaly v pozadí.

Nebesia, bola to zima, keď i sami anjelovia mrzli!

Na samom zadku v saňach umiestené bolo plné veľikánske, pevne a opatrne zaviazané — vrece.

Za saňami skučal krđel psov rozličnej veľikosti, snaď z desiatych chalúp pochádzajúci. Ani netušil som, prečo tento potravný spolok tak pilne sane nasleduje. Ačkoľvek už mrkalo, preca bolo mi nápadné, že, jakmile sa jedon z tých huňatých čučkov k osudnému vrecu dostal, cvalom z cesty do snađu

uháňal. I videl som, jakoby každý cigaru, lebo čosi tomu podobného, v pažeráku niesol, pričom hlavu hore držíac, chvostom prívetive krútil.

Príjdúc k Janovi Komovi, našiel som ho na peci hore znakom ležať. Papulu mal otvorenú, že som mu pohodlne až do žalúdka vidieť mohol. Z jednej strany svietil mu brat brezovou lúčou, na druhej strane ale rýpala mu stará baba varečkou v hrtane.

Pán farár mal pravdu, lebo Jano mal hrtán jako žumpu. A keď som mu niekoľko buchnátov päsťou do chrbta zasadil . . . žbluňk! — prepadol sa kusisko šunky do priepasti žalúdkovej. Nato vysúkal pacient za sklienkou flúdrovice — a bol pokoj.

Pán farár čakal ma.

Rechtor podriemkával a kostolník pri teplej peci sediac, chrápal, — len nos sa mu svietil jako shnité drevo.

Prišli i ministranti.

Pán farár volá zo dverí na paholka:

„Ďuro!“

„Hou!“

„Čo voždy trkočeš? — Dones koledu do izby!“

Vstúpi do izby veľká postava s kučeraými vlasmi, jako bóra. V pravej ruke držal nečo maršálskej palici podobného a cez lavé pleco prehodené mal — prázdno vrece.

„Ďuro, kde máš kľbasy a jadernice?“

„Prosím, vaša milosť, nerácte sa pohoršiť! A veru jich tí psy všetky ziedli. Vyhryzli do vrecu dieru . . . au . . . jaká je veliká!“

I podal vrece a pokračoval:

„Len táto jedna jedinká jadernica zostala jako opustená sirota na saňach ležať.“

I podal pánu farárovi zamrznutú jadernicu.

Aha — ? Teraz som si už vedel to psie kmotrovstvo vysvetliť!

Čierne mračná potiahly tvár pána farárova, v očiach zablysklo sa mu — predstavujúć hromobitie — no, len aby neudrelo! Vreco hodí do kúta, potom zodvihne rukou jadernicu do výšky, jako Jupiter fulminans¹⁾, alebo náš pri Hájnikách vykopaný Parom — a tresk . . . ! Ďuro chytro a pozorne ku zemi

¹⁾ Bóh hromu.

sa uhne a jadernica fukne kostolníka po nose. Tento vykrikuje a nevediac, čo sa robí, letí so zapuchnutým nosom von zo dverí. Jako patriarcha Jakub, keď sa z príjemného sna prebudil, polial kameň pod hlavou olejom, tak to urobil i chudák kostolník, lenže krvavou polievkou.

Za kostolníkom zmizol i Ďuro.

Rechtor medzitým, sediac na kostolnej kasse a bubnujúc prstami marš, očakával trepezlivo večeru, a už sa jej tiež i dočkal.

Pán farár ponúka ma vlúdne, abych sa chytil do jakejsi zveriny. Ale pohľad na ňu nebol veľmi vábivý. Barva bola načernalá, špatne viksovanej čízme podobná — a zápach bol nechutný. Zieram na ňu nedôverivým okom; no ponúkaný od pána farára, pustím sa konečne, ale ostýchava, do nej. Rástlo mi v ústach jako ztlačená špongia, žviakal som ju dlho, až sa konečne preca dolu podala.

„Ale povedzte že mi, láskavý môj pane farárko, čo je to za zverina? Jakosi hnusí sa mi.“

„Ach, vzácny hosť, vzácna úcta!“

Pán kaplán Ondrej (známa to škriepna Dora) odvetí:

„To je chriaštel, pane doktore, dnes som ho zastrelil.“

„Čože, chriaštel? Čože myslíte, pán kaplán, chriaštel sa v zime nestriela. Jakonáhle sa tráva pokosí, hneď sa poberá každý chriaštel do sveta, ta, kde loj kopú.“

„No, keď vám povedám, že je chriaštel, tak je on; zastrelil som ho na vrbe pri mlyne.“

„Chriaštel neseďava na vrbách, ale behá po tráve.“

„Bol pekný, čierny s dlhým chvostom.“

„No, to veru ešte, s dlhým chvostom a chriaštel! Hm, hm, čo by to mohlo byť za ptáka?“

„A prečo nie?“ hovorí zase pán farár. „Ľudia tiež nemajú rovnako veľké nosy, prečo by to s chvostom pri chriaštoloch tiež tak nemohlo byť?“¹⁾

¹⁾ Pán doktor Lezebuch, jako známo, má nos jako uhorka a k tomu červeno-modrý.
Sadzač.

Na dôkaz doniesol pán kaplán krýdlo a chvost z domnelého chriašťa a ten preukázal sa byť opravdivým — havranom.

„To je tak,“ doložil pán farár, „včera, hľadte že, práve cigáni mlynárovo žriebä zvliekali. No, nerobte si z toho nič, človek ani nevie, od čoho ztučnie!“

Hovorí sa, že horári a polovníci to, čo zastrelia, neradi jedia, a tak sa ani pán kaplán svojho chriašťa ani nedotkol, tým ochotnejšie ale rezal do jadernice, natahujúc ju v zuboch jako mlynský pytel. Naraz zarází sa, otvára ústa do korán, tvár mu oblasie a div, že ho nezadusí. Zabehlo mu.

Ale čo? Ja mu chcem pomôcť štuchadlom, no čerstvý pán farár predbedol ma, mal už v ruke liek, a to bol svietnik — búši ho nim poriadne do chrbta a zastavený dych vrátil sa.

Z hrtána kaplánového vyfrkne jakousi zlou náhodou jadernicovej plnenine primiešaný — náprstok.

Inu, kaplán bol zotavený.

Keď buchnutím svieca zhasla —, použijúc tmy, ináčej haňblivý pán rechtor, pokiaľ nerozžali sviecu — dokonale si hrtán prelieval. Ačkoľvek i tu prenáhlením pohnutý — lebo: „nulla avaritia bona, nisi temporis¹⁾“ — chytí flašu s dobrým, doma vyrábaným octom a jedným dúškom ju vyprázdni.

Kým kuchárka Teréza sviecu doniesla, behal chudák rechtor so slzavými očiami a s kyslou tvárou po izbe volajúc:

„Auvej, dieru mi vypáli do žalúdka . . . dieru, dieru, dieru . . .!“

Neprišlo tak ďaleko! Ližica „Carbonas natri“ všetko napravila.

„Na dobrý užitok prajem, pane rechtor,“ hovorím, „keď ste pána farára o dobrý ocot doniesol, nezabudnite na ten ocot aspoň s kúskom dobrej šunky!“

¹⁾ Žiadno lakomstvo nemôže byť dobré, krom časom.

Nad Baltom.

Cestopisné obrazy.

Podáva J. L. Kello.

VII.

Ljubec (Lübek).

Sme v prístave Ljubecskom.

Nakolko zrak siaha, je celé nábrežie pusté jako emiter, len dolu pri výstupnom moste je živo a hemženie tak podivné. Že keby človek nevidel k loďam náhliť tolkých douaninov, vťahnutých do rovnošaty pruského kroja, myslel by si, že je náhle včarený do času tridsaťročnej vojny. Staré domy s grenelovanými štítami a pivnicami — to má temer každé staré mesto, ale Ljubecská štafáza, tá budí včas ráno v človeku podivný dojem. Je to útulie nosičov, ktorých úbor je dnes snáď ešte taký, jako za kvetúceho času hauseatickej periódy. Široká krátka kytla s krátkym na prsách razporkom, širokými na zápästí obalkom zopnutými rukávami, široké, do kolena siahajúce nohavice z temnošedej látky, popolavé punčochy a ťažké pletené črievy dla sredovekého kroju — to jich charakteristický úbor. Len hlavy ukazujú, že i jim vrodená je tendencia po modernisácii, lebo dávnejší okrúhly klobúk postúpil miesto plitkej súkennej, pruského bezvýznamného kroju čapici. Svoje služby, jako inde, nenatískajú, a začať rozhovor tomu, kto sa na Pobaltí nezrodil, alebo dlhšie nebýval, je nemožno. Idiom podivných Reuterových „Kamellov“ nachodí na týchto exemplároch pravdivej skutočnosti.

A nie len kuframi obťaženi Ljubecskí Ciceronovia sú cestovateľovi nápadnými! Slúžky, kojnú, chybnú v zástupoch okupujú za ranného času tiché ulice mesta. Ljubecská kojnú! To chlúba, za ktorou bažia, a s obetami špekulujú Meklenburgské sedliacky. Preto pyšnejších exemplárov tohto druhu sotva sa kde najde jako v Ljubci. Ale odkiaľ regrutujú Ljubecania tieto pekné legie? — Že sú ony iného rodu, lež jich družina v Meklenburku, to sa na prvý pohľad pozná. Krom zrastu a postavy liší jich už kroj. Červená mnohozáhybná alebo zelenopásová

krátka sukňa, sňahobiela zúbkovatá zásterka, čierny alebo z modrého kattúnu živôtok, dlhé až po zápästia siahajúce široké biele rukávy, v ktorých trčia valom podobné, zväčša červenasté čisté ramená, na hlave biely, mušelinový čepček, ktorý pod bradou zviazaný je širokými mašlami, strašného objemu, biele alebo červené punčochy a nízke vykrojené črievce: to je rovnošata pamätnej Ljubecskej legie kojien. Meklenburčanky sú k tomuto cieľu v Ljubci tak hľadaný článok jako v Benátkach Friaulčianky. Samo sebou sa rozumie, že Meklenburg týmto stráti mnoho robotných síl, a ostatnie mestá darmo rivalisujú s Ljubcom; aby ale nedostatok nahradil, importuje každoročne zástupy Švédskych služiek a Meklenburgské sedliacky radšej najmú Švédky, len aby dcéry do Ljubca vpratáť môhly. Ony robia formálne kortešačky! Import a kupectvo prevádzajú v Ljubci verejne mnohé agentúry a tahajú z toho pekný svoj profit. Pravda, Meklenburčiankam v Ljubci je dobre, ale ubohé Švédčianky spievajú bezpochyby v svojej službe starú pieseň: „Von vieler Müh' und wenig Geld.“

Ljubec, jedno z najstarších a najvýznamnejších slavianskych miest Pobaltia, spomína sa už jako opevnené, v kupectve, priemysle a zádlubníctve značný zástoj vedúce mesto pod vendským kniežatom Gotsalkom, ktorý počas svojho panovania od roku 1043—1066 poznávajú veľký jeho význam v záujmách námornej plavby, pracoval veľkým úsilím na jeho povznesení a zvelebení a dovedol to skutočne tak ďaleko, že celé okolie dostalo významné meno: Ljubec¹⁾. Vôbec slovanskí kňazi Pobaltia znali povznášať dôstojnosť svojich krajov, lebo poznajú vtipnú povahu

¹⁾ Srov. Becker: „Geschichte der Stadt Lübeck,“ I. sv., str. 1—28. Deecke: Gesch. d. St. Lübeck. Str. 1—6. Brüggemann: „Ausführl. Beschreibg. des gegenwärtigen Zustandes des kgl. preussischen Hgzhums Vor- und Hinterpommern.“ Stettin, 1779. I. 4.

svôjho ľudu, význam okolia, vedeli mu radíť a s nim i konať. Historiu tohoto kraja musel mať pred očami hlbokoumný Melanchton, keď na konci svôjho diela „Chronicae“ napísal to pamätné slovo: „Ponevác Vendovia mali v moci najväčšie a najslavnejšie kraje, zaujali a sriadili veľkolepé kráľovstvá, a nepodlieha pochybnosti, že mali mužov i ľudí, ktorí znali radíť i konať¹⁾. Za Gotšalkovho času ležal Ljubec od dnešního nečo severnejšie a sice na samom vtoku Švartavy a Travy. Kruko, Gotšalkov nápadník, pečoval ešte vo väčších rozmeroch o jeho rozšírenie a ozdobu. Zariadením svojho sídelného hradu na miernom, ale utešenom návrší, medzi Travou a Vanknicou ležiaceho ostrova Buku, stal sa pôvodcom dnešního, na ňom ležiaceho mesta. Jeho úmyslom bolo oboje spojiť a dodať tým mestu imponantnosti. Veľký úmysel prekazila mu smrť a jeho nástupca, Gotšalkov syn Henrik, alebo nerozumejúc, alebo súc pod vplyvom Slovanstvu nepriateľského živla, ktorý v svojej žiarlivosti nad zmáhaním sa slovan-ského tohoto mesta všetko používal k jeho obmedzeniu, preložil ho zase na predošlé mestisko, kde ale nemalo žiadneho zdaru, a pod menom starého Ljubca živoriac až do stredoveku, zaniklo. V jaseňi roku 1852 následkom rozkopávania Travy a Švartavy prišlo sa náhodou i na zboreniny starého mesta, a najdené boli spolu pamätné starozitnosti, zvlášte zbroje a okrasy, ktoré až do dnes sú drahocenným pokladom z častky malého mestského, z častky ale šverinského dvornieho musea. Terajšiu podobu na ostrove Buku dostalo mesto zvláštnym pričinením sa Adolfa II., grófa z Holstein-Schaumburgu, r. 1143, ktorý ale už r. 1158 postúpil musel mesto vojvodovi Saskému Henrikovi Levovi, ktorý preniesol do neho r. 1163 biskupstvo Oldenburgské, a začal v ňom bezohľadnú germanisáciu prevodzovať. Roku 1181 bol Henrik vyobcovaný a mesto padlo do rúk cisára, ktorý ho obdaril značnými výsadami

¹⁾ Srov. Karl Gottlob D. „Erste Linien eines Versuches über den alten Slaven Ursprung, Sitten, Gebräuche, Meinungen und Kenntnisse,“ Leipzig, 1783.

a ktoré mu i Dánci, keď r. 1201 do jich rúk prišlo, zaručili a zabezpečili. Keď sa neskoršie severoalbinské kraje zúrivým povstaním z moci Dáncov osvobodily, dalo sa mesto dobrovoľne pod záštitu cisára Fridricha II., ktorý ho z povdačnosti nielen prijal, ale do radu svob. ríšskych miest pozdvihol. Jako také bojovalo víťazne a s mnohými obeťami krve i majetku proti Dánsku v strašnej bitke u Bornhövedu dňa 22. júla 1227. To bol základ Ljubecskej slávy. Sjednotenie 85 najbohatších kupeckých miest rozličných krajín, ktoré od jeho 1141. roku započatom vzniku bolo najväčšou oporou nemeckých cisárov oproti kniežatom, a spolu dvíhačom vzdelenosti a majetku, pred ktorého dobre vystrojeným loďstvom museli sa koríť kráľovia Anglie, Dánska a Portugalie, složilo opraty svojho sriadenia do rúk Ljubca, ktoré ono od počiatku XIV. storočia s podivuhodnou obozretnosťou a veľkolepými výsledkami spravovalo. Flotta Hauseatov mala v Ljubci svoju hlavu a opanujúc Balt, vlivom svojim rozhodovala v Novgorode, Rujane, Kodane, Londýne, pôsobiac všade silou i peniazmi. Môže sa v pravde povedať, že Ljubec bol sídelným mestom svojho času najrozsiahlnejšej, najbohatšej a najkvetúcejšej ríše Európy. S rastením moci kniežat a s premenením kupeckého prúdu klesala však i jeho vážnosť a posledný smelý pokus Ljubecskeho mešťanostu zase ju zdvihnúť, — pohrobil na veky slávu Hausy a s ňou i Ljubca¹⁾. V tridsatročnej vojne, keď Dánsko r. 1629 v Ljubci pokoj uzavrelo, ztratilo mesto svetohistorický význam, a zo všetkeho nezostalo mu krom starej slávy len jeho, ale ešte vždy dost značné kupectvo. Keď r. 1802 ríšske mestá utratili samostatnosť, Ljubec si ju ešte zachránil. Po bitke u Jeny vrhol sa Blücher s častkou pruského vojska pred Bernadotte-om, Soultom a Muratom do mesta, čo malo následok, že ho Francúzi dňa 6. novembra r. 1806 útokom dobyli a za 3 dni strašne vyplienili a r. 1810 francúzskemu cisárstvu privtelili. Tento citlivý úder a nadovšetko prísny kontinentálny zátvor priviedly na mesto zúfalý stav núdze

¹⁾ Srov. „Orol,“ ročník VII., str. 274.

a biedy, ktorej len r. 1813 ruské vojská odpomohly vysvobodením mesta z francúzskeho jarma. Ale nie na dlho! Ešte toho samého roku v lete padlo zase do rúk francúzskych, ktoré ho skrze kontribucie a rekvisície úplne zničily. V decembri toho istého roku bolo Švédmi osvobodené a nemeckému spolku prítelené a dostalo v spolkovom plenárnom jedon separátny, v užšom shromaždení ale spolu s ostatnými svob. mestami 17. kolletívny hlas. Rok 1848 vzbudil i tu svoje nepokoje natoľko, že mesto za dlhší čas meklenburským vojskom obsadené byť muselo. Rady vojsk ljubecského kontingentu brali účasť 1848—1849 na vojne proti Dánsku v Šlesvik-Holštýne. Roku 1851 dostalo za niekoľko týždňov rakúsku posádku. Od r. 1866 ztratil sa význam Ljubca v Berlíne.

Oblasť privátneho majetku mesta dosahuje 5½ štvor. míle so 16.000 obyvateľmi. Krom 52 dedín a 32 dvorov patrí k nemu mestečko Travemünde a z polovice s Hamburgom mestečko Bergedorf a Vierlande.

Vzdor tomu, že Ljubeč svojimi starými formami stavísk činí na človeka dojem hlbokkej sredovekosti, nechýbuje mu na lesku a novšej veľkomestskej elegantnosti. Železničné nádražie je dominujúcemu v meste sredovekému slohu adäguatné. Korunou podivného tohoto slohu je nepochybne pevná, dvojnásobná Holštýnska brána s vonkajším nákrešom Ljubického dvojhľavého orla a nápisom: „Concordia domi, est foris pax,“ pred ktorej mohutnou imposantnosťou dostane i najskusenejší človek podivný rešpekt. Odtiaľto je najutešenejší výhľad na blízke prístavy.

Medzi päť hlavnými kostolami najstarší je dóm, ktorého začiatok padá do r. 1170, s mnohými náhrobníkami a epitaphiami meštianskych rodín a biskupov. Pamätihodný je obraz utrpenia Kristovho v 23 skupeninách. Menej významné sú podobizne: Jána Krstiteľa, sv. Hieronyma, Blasiusa a Filipa. Pozornosti zasluhuje kancel, opravdivé to umelecké dielo kamenorezby; krstiteľnica a ležiaca podobizeň biskupa Bockholta, oboje kovové; obzvlášte ale nápadný je priam pri vchode balkon, ktorého vrchnia časť je z dreva rezaná a na ňom pripravený, ozaj ohromný stroj hodinový,

bezpochyby výtvor XVI. stolia. Zo sklepenia visia tri kolossálne závažia a v sried ciferníka leskne sa vypuklá tvár zlatého slnka, cez ktorého nos trčia rožky ukazovateľov a ktoré s každým úderom kývadla povážlivým spôsobom svoje pohyblivé oči prevracia; nad ním je pohyblivý mesiac, ktorý podľa polozenia na oblohe svojho prototypa ukazuje v zlate a čiernive štvrti, spln a nov. Štvrti udiera postava ženštiny, celé hodiny smrť, každá v osobnom výklenku. Otázku, či je to jemná allegoria staviteľa, či ale času, že smrť celé hodiny na rozštiepený zvon udiera, nechávame Ljubečanom na rozlúštenia.

Najkrajšie stavänia je neomylné Marianský kostol. Je to najdôstojnejší pomník baltickým krajom vlastného, veľkolepe vážného goth. slohu, — stroma loďami, medzi ktorými srednia neobyčajnej 135' dosahujúcej vysokosti. Pri západnom portále je takzvaná „Briefcapelle,“ kde dávali sa listy odpustkov. Je to utešená na dvoch stihľých monolithách spočívajúca predsieň. Jeho krov zdobia dve utešené, 430' vysoké väže. Oltár a kazateľna je vkusná rezba z bieleho a šedivého mramoru. Za oltárom nachádza sa pamätný a chytrý hodinový stroj z r. 1405. S odbíjaním dvanástej hodiny, vystúpi z jednych dvier pravého boku cisár a za ním kniežatá, a ukloniac sa hlboko pred postavou Spasiteľa, zmiznú druhými, na ľavom boku, dverami. Ústrojnosť podobná je pražskému Orloju. Ciferník predstavuje celú oblohu s pohyblivými nebeskými telesami, a nescíslnými jich cestami. To všetko krúti a točí sa pred očami človeka v rozličných smeroch, rozličnou rýchlosťou až do podivu. Je to opravdivé majstrovské dielo astronomických čísel spojených s technickou dôkladnosťou a nepochopnou korrektnou zručnosťou. Oproti na pilieri visí trojdielný starší obraz, údajne od Jána Mostaerta, predstavujúci zvonku Adama a Evu, zniutra Narodenie Kristovo, Troch Mudrcov pred Spasiteľom a Útek do Egypta. Za ním nachodiaca sa sklomalba je dielo jedného Florentinca z r. 1436 pochádzajúce. Mnohé epitaphie, náhrobníky a medzi nimi zvlášte poprsie mešťanostu Petersa († 1788), od Ohnmachta v Strassburku rezané, nachodia sa

Útok Turkov na tvrdu Sv. Mikuláša v Sipke.

jako v hlavnej tak v príbočných lodach a po pilierach. Kaplice otvára kostolník len na vyslovnú žiadosť a za osobitnú plácu. Ostatne, väčšina z nich nezaslúži tej zvedavosti, ktorú vzbudila vysokú cenu jim pripisujúca, ale len na chvastavosti sa zakladajúca mienka Ljubečanov. Obrazy Overbeckove (rodom Lübečan): Vchod Krista Pána do Jeruzalema, a Pokora za zomrelým Spasiteľom sú nové, ale videnia hodné diela. Nepochybne najzaujímavejšia je v tak zvanej smrtnej káplíci skupenina 24., na plátne barvených obrazov, predstavujúcich v dvadsaťštyri násobnom položení smrti, jako vyzýva do tanca osobnosti rozličného stavu. Je to taktečený smrtný tanec. Jedna smrt, hrajúca na flaute, vykračuje vopred, druhá začína tanec s pápežom, tretia vedie do skoku cisára, štvrtá podskakuje s cisárovnou, piata tančí s kardinálom atď. vše sriedave v páre smrti a smrteľníka podľa stavu a hodnosti až dolu k nemlúvňu v kolíske, s ktorým končí sa celý rad podivnej tejto stredovekej ideí. Pod každým párom je zodpovedný verš jako angáža smrti, a odpoveď k tanču pozvaného smrteľníka. Podpisy boli v takzvanom „plattdeutsch“, v jejžto rímoch kryla sa i pekná poesia; roku ale 1701 musely postúpiť neohrabaným kadenciám spisovnej reči.

Nečo na ukažku. Flautujúca smrt vyzýva:

„Tho dessem Danse rope ick alghemene,
Pavest, Reiser, un alle Creaturen,
Arme, ricke, grote unde klene,
Tretet vort, vente nu en holpt neu truren.“

Nemlúvňa k smrti hovorí:

„O dot, vo schal ick dat vorstan?
Ick schal dansen, un kann nicht ghan.“

Čo za význam týchto podivných ideí, a čo pôvod?

S dovolením uvediem krátku historickú reflexiu. Vznik týchto podivných nápadov, ktorých stopy zachoval nám do dnes Basel a Ljubec, padá na koniec XIII. a začiatok XIV. stoletia a sice medzi múry kláštorov. Je to obrazografická ilustrácia a exemplifikácia pomínutelnosti. Biblická idea márnosti a istoty rozlúčenia sa v nejistom čase so všetkým, spojená so spasonosným povzbudením vytrhnúť zapomnelého, v časnom rozkoši

na večnosť človeka skryštalizovala sa dľa charakteristického stredovekého fahu a smýšľania ľudu, v spojení najvyššieho a najrozpuštilejšieho humoru s hotovosťou všetko vždy krušiaceho pokania, a vyniesla na javo najprv duchovnie divadlá, ktoré zvlášte vo Francii mladíci z najvyšších kruhov spojení k družstvu „Emfans sans souci“ svoje plody pod francúzskym „Sotties“ alebo španielskym menom „Autos sacramentales“, po mestách a dvoroch s veľkou obľubou predstavovali. Neskoršie na to z nich vyvinuly sa dialogy so smrťou s nimi dľa stavu rad porad tancujúcou. Menovalo sa to „Chorca Maccabaeorum“, alebo „La Dance Maccabre.“ Obraznosť umelcov v malbe začala zatým toto na obrazoch predstavovať a vytisla pomali divadelné predstavenie, nahradiac jich predstavením v obrazoch, ktorá v Holbeinovi mladšom dosiahla opravdivý stupeň dokonalosti a plastiky. Jeho temer neprevyšiteľne „Imagines mortis“, ktorých povôdinou chlúbi sa petrohradská obrazáreň, odstránili párné predstavenie a predstavujú moc smrti nad časnosťou, v zakončených 40, v neskorších vydaniach 58 obrazoch, plných hlbokého humoru a mravnej naozajstnosti.

Odtialto a z podpisu Px. Ho. 1463 pošla mienka, že i ljubecský obraz je dielom mladšieho Holbeina. Jako povrchné a bezzákladné je to domnenie, vidno už z toho, že Holbein mladší narodil sa len 1498, pri staršom ale, zomrelom r. 1526 nenachodí sa ani len stopy z týchto a tým podobných ideí. Nápis je teda neomýlny pri daktorom obnovení, jakých 6 podstúpil, z nerozvážneho domyslu, neskoršie podhodný.

Stavanie radnice nosí na sebe obraz dávnovej slávy. Jeho pomätený, ale pri tom na najvyšš pittoreskálny sloh, prifahuje na seba zrak cestovateľov ¹⁾ a — zaníma. Je to svojho spôsobu unicum. Vyvedené je z červených a čierných liskave glasírovaných tehál, s päť podivnými väzičkami a pozlátými veterníkami. Veľká dvorana, v ktorej držíeval mohutný spolok Hauseatov svoje snemy a odkial riadil svoje ďalekosiahle kolonie a fak-

¹⁾ Detvan by riekol: „Pádá na oko cestovateľovo.“

torstvá v Brüggü, Londýne, Bergene a Novgorode a kde uzavíral smluvy s mocnými kráľovstvami a ríšami, je teraz na malé izbetky, slúžiace na mestské kancelárie, podelená. Trpká ironia času! Živá ilustracia významu-plej piesne:

„Teraz tvoja sláva v tóni skrytá leží:
Tak sa časy menia, tak tento svet beží.“

Dvorana, v ktorej odbavovali sa svatobné slavnosti, je ešte i dnes stredovekým náradím pekne dekorovaná, a má zvnútra nasledovný charakteristický nápis:

„Mannich Man lude singhet, ven man em
de Brudt bringet;
Viste he vat man em bröchte, dat he veel
lever venen möchte.“¹⁾

Zo starej, v radnici nachádzajúcej sa pivnice, v ktorej papľňal sa tak zvaný „Rathspokal“ nekďajších pánov radcov, aby rozbystril jich múdre hlavičky k vážnym poradám, sriadená je rozsiahlá podzemná, vo dne v noci jasne osvetlená, bohaté navštevovaná restauracia s vonkajším lichotivým nápisom:

„Celý svet je krásny, plný chutnej vňady,
Keď sa naň cez plný pohár piva hľadi.“

Adäguatná ilustrácia Gambrina a Bachusa podľahla osudu všetko nivočiaceho času, a nemá viac žiadnej nádeje na vskriesenie.

Môj úmysel bol tiež kus sa ovňadiť, a tak, ponač môj slovenský finančníster reasumujúc stav pokladnice do budúcpoldňového budgetu nemôhol viac položiť jako dva toliare i pol ôsma groša a rezervný môj fond na nepredvídané výdavky záležal len v troch dvaciatnikoch in natura, ktoré mi moja ubohá stará mať jako viatikum z čarokrásneho Slovenska do Nemecka sa pobe-rajúcemu, v bielom plátne do lajblíka zašila, nepozostávalo mi nič inšieho, jedine po 15 dňovom putovaní vymeniť kartu štvrtej triedy, sadnúť do kútika na príručný kufor a nezastaviť sa iba v mojom voľakde pod pokrovom jako Semiramisine zahrady podívne vysiacom paláci v Rostoku.

Vzdor tomu stúpál som napred. Tak blízko a nezaskočil na dobré vínko a ustrice

do povestnej na Pobaltí „ljubeckej pivnice!“ Zariokol som sa,¹⁾ ale čo boio robiť?!

Deväť stupňov dolu a ešte štyri, ani do Tartara! Múry jako v Kufsteine, chladno jako v ladovni a ticho jako za Léthou! Ešte dva! Tichý šum i mrmot prediera pevnými dvermi. Obzrel som sa jako čizmár Sordito v Nestroyovom „Lumpacii Vagabundy,“ či je všetko „feuersicher.“ Ešte i pred najstrašnejším vortikosvalným zemetrasením! Otvorím dvere. — Kútov ani v Labyrinte. Vzdor predpoludniu je tu respektábna sila polychromatického obecenstva, že sotva našiel som prázdneho miesta. Celkom v úzadí zazrel som ešte stolík dvoma ľuďmi obsadnutý, ktorí vesele hrali „Tri-Trak.“ Priblížim sa k nim. Jaká radosť, keď poznal som na jednom môjho komilitona a priateľa Karstensa. Po suchom predstavení prestalo hranie, a sotva som sa posadil, objavily sa ustrice a sklenica lunellského, jakých stála tam už vypráznených hodná vatrena. Mne prebehnul myslou budget môjho finančnístra, a i pri chuti vyrazila sa mi na tvári nechť k podobným pre mňa delikatessam.

„Piva, Šlurum,²⁾ piva!“ zavolám.
Doniesol.

„Pre koho to?“ opýtam sa rozbabrane Karstensa.

„Tu kázané.“

„Jako sa opovažujete profanovať náš stól takým štoffom?“

Šlurum v rozpakoch držal pohár v ruke, nevediac, čo s ním a koho vlastne poslúchnuť.

„Intus³⁾ setzt an!“ velel podnapitý K.
„Eins... zwei... drei — mars.“

Šlurum, vycibrený ptáčik v študentskej discipline „buršov,“ rád rozumel takým veciam a môj slovenský finančníster ešte radšej.

Po krátkom, ale frugalnom občerstvení, zanechal som svojich častovalelov pri jich znovu započatom „Tri-Traku,“ chtiac ešte navštíviť mestskú knihovneň a ústav slepých. Knihovneň číta 40.000 svázkov, medzi ktorými zvlášte pozornosti zasluhujú mnohé znamenité prastaré inkunabula. Sbiierka ume-

¹⁾ Nejedon muž rád spieva, keď mu mladuchu privodia; keby vedel, čo mu prinášajú, to by sa radšej rozplakal.

¹⁾ Detvan by riekol: „Založil som sa od toho.“

²⁾ Študenský výraz pre meno: sklepníka.

³⁾ Študenský výraz pre: vypí.

leckých vecí a prírodnín postráda pravidelného zostavenia a poriadku. Z prvej, zvlášte zo slavianských starožitností, odvandrovalo mnoho všelijakým spôsobom do hradnieho, „Slavianských starožitností musea“ v Ludvikluste.

Zažitú krátku chvíľku v ústave slepých preplnili ma podivením. Odbývať sa mala práve zkuška. To bolo mi jako drahocenný dar vítané. Z peknej zahrady ústavu, pre ktorej krásu tí, ktorým k vôli je sriadaná, smyslu nemajú, ubieralo sa asi 20 nešťastných dievčienec do priestrannej dvorany s istým krokom a v poriadku za svojou učiteľkou, jakoby všetko iné, len zrak práve, nebol chyboval. Z dvorany vychodilo asi 26 chlapcov, jichž zkuška bola sa práve zkončila, do zahrady. Stykli sa na chodbe a bez najmenšieho zmätku i minuli. Rad dievčienec rôzneho veku vošiel dnu a každé bez najmenšej ťažkosti a neporiadku našlo a po šuchnutí prstami na prvej stránke i poznalo svoje učebné knižky a bralo sa na svoje obyčajné miesto. Učiteľka kázala vziať do ruky spevník a najst pieseň pod istým číslom. Nastúpilo, vyjnuť počiatovníkov, všeobecné súchanie karát s takou zručnosťou, jakoby s najbystrejším zrakom. Za dve minútky bola pieseň najdená. Jedna z nich začala súchajúc vypuklé písmeny prstami predsloviť a celý sbor dal sa jemným, tichým, dotklivým hlasom do spevu nasledovnej piesne, ktorú tu v doslovnom preklade podávame:

„O my biedni nešťastníci,
Tebe Bohu, — Bohu lásky sa koríme,
Zraku zbavení biednici,
Otcie milý, Tebe, Tebe sa modlíme!
O milostivý Bože náš,
Neopúšťaj v núdzi nás,
Siroty svetla, svetlom nebeským, osvieť, prosíme
O zrak zrakov najzračnejší;
V zázrakoch sa svetlo Tvoje slávne javí,
Nad slnec slnce jasnejší,
Nech i našim temným zrakom sa oslávi.
Nášho srdca nech oko
Porozjasní hlboko
A citom svätým duše nevinných poblahoslavi.“

I nasledovala modlitba. Zkúšané byly predne v hľadaní piesní a tu okazovaly ozaj takú zručnosť, jakú mnohé dietky našich

škôl s celým zrakom v poslednom školskom roku nedokážu. Poznamenať mi nutno, že z ústavu tohoto chovanci chodievajú spoločne do chrámu Božieho, kde v jich sedaliskách vyznačené sú jim číslice makavým spôsobom, a oni zo svojich spevníkov čítajúc, prstom miešajú svoje hlasy do sboru shromaždených. Predseda zkušujúceho výboru požiadal, jim dať do ruky bibliu a čítať Žalm 91. Človek ktorý to nevidel, neveril by tej šikovnosti, jakou hľadali chovanci prstom najprv na vrchu strane zaznačené náslovie kníh, a potom kapitol. A to plynne čítanie! Mnohý gymnazista našich chýrnych škôl podľahol by v závoде. Ale i podivný to pohľad! Mnohí z nich so zavrenými očami knísali víčkami, iní držali merave opreté, otvorené ináčé čisté oko, na tú lebo tú stranu, iných zase oči v ustavičnom behu z kúta do kúta, — slovom, ani jedno nehľadelo ta, kde čítalo, a preča čítalo. Čítalo jemným okom citlivého prstu. Asi pol hodinky zamestnávali sa s hľadaním kníh i jednotlivých veršov biblie. Za tým nasledovala zkuška s prvoročnými začiatovníkmi, ktorí síce voľne, ale plynne za 10 mesiacov sa čítať naučili. Nasledovalo počtovanie najprv na príručných malých, kulôčkových strojčkách, potom z hlavy. Tá pamäť do podivu! Nie menej zanimala ma zručnosť v rukových prácach. Výtvary jich rúk, čo svedkovia ohromnej vytrvanlivosti, vtípu, ležaly na stolíku vystavené. Najviac zanimalo ma skladanie rozličnej farby papierových kúskov do rôznych podôb. Volenie farby dialo sa takže prstami. Poznávanie prírodnín, zvlášte rastlín skutočných či v obrazoch je opravdivým zázrakom tejto výučby.

Keď ústav slepých vzbudil vo mne podivenie, — teda ústav hluchonemých opravdivé vytrženie. Tá hrobová tichosť, pretrhovaná len šumom šiat a obratným vykrúcaním rúk a jej prstov a preča v nej vymieňanie tých najväčších myšlienok bez jazyka a bez zvuku, to dojem, ktorý uchvacuje! Učiteľ má v ruke historiú biblickú, za tým dejepis nemeckej ríše, táže sa podľa nej prstami, a dostáva odpovede takže prstami, a potom pre presvedčenie sa nezastavených napíše dieťa danú odpoveď písmenami; to udávanie

učiteľovo na prstách rôznych čísel a to písanie za nim detí na tabulkách, jich rávanie a oznamovanie výsledku prstami podáva človeku obraz iného, nie zemského, obyčajného života a sveta. Tichý hrob večného mlčania a preca výrečná škola živého v ňom ľudstva! Zkúška v oboch ústavoch trvala 3½ hodiny.

Jaká to zmena dojmov! Ústav nešťastných, ústav rozkošníkov! Škola slepých a hluchonemých biednikov a „Rathhauskeller“ rozkoší a výstupnosti! Nevie, ale tam naučil som sa svet etí pre jeho výšku humanosti, pre lásku k blíznym, — tu nim povrhnuté pre jeho hĺbku bezcitného egoizmu a lásku k svojmu zbožňovanému „ja“... Jaký to kontrast ideí jedného ľudstva!

Moji známi hrali ešte vždy spomenutý „Trik-Trak,“ a v zahľbení temer nezbadali, že sadol som k nim. L. bol zronený a potáhal často v desperácii, lebo Štastena podivným spôsobom šanzírovala jeho päťtoliarniky do rúk rozmarného K., ktorý bol v rozkošnom rozvážení. Netrvalo hodinku, keď

vyprevadili sme „podškubnutého“ zelenočapcieho „barathiaka“ do prístavu, kde s parníkom „Balt“ odplul do Vismaru. Mój K. hral ináče jemu nie veľmi vlastnú veľkodušnosť. O druhej popoludní rúšal sa vlak do Šverina, s ktorým mal som i ja zanechať pekný Ljubec.

„Ty pôjdeš so mnou do Breitenfeldu,“ hovoril zdržiavajúci ma pri stole K.

„To nenie možné!“

„Barathiak,“ usmial sa rozkošne K., „bol veľkodušným, poručil nám spoločné „viaticum“ — musíš vidieť môj rodní kraj!“

To argumentum „ad hominem“ a štyri päťtoliarniky ručily za možnosť vyvedenia nápadnej mi od K. ideí.

Som človek, ktorý sa realným dôvodom dám presvedčiť, a čo realnejšie mohlo tu byť, jako päťtoliarniky?

Ozbrojený troma sklenicami lunellského, vybehli sme o druhej popoludní z nádrážia smerom ku Büchenu.

FEUILLETON.

Fatalista.

Od *Lermontova.*

(Dokončenie.)

Udalosť tohoto večera mala na mňa dost hlboký dojem a rozdráždila moje čuy. Nevie, či teraz verím v predurčenie a či nie, v ten večer ale pevne som veril: dôkaz bol porážajúci, a ja, bez ohľadu na to, že som sa vysmieval z našich predkov a z jich úslužnej astrologie, octnul som sa nevolne v jich kolaji; no zastavil som sa ešte v čas pravý na tejto nebezpečnej ceste, a majúce pravidlo nič nezavrhať rozhodne a nesverovat sa ničomu voslep, odhodil som metaphysiku na stranu a začal pozerat pod nohy. Taká predbežná ostražitosť bola mi veľmi vhod: leda len že som nepadol, potknúť sa na niečo hrubého a mäkkého, no očividne neživého. Zohnem sa — mesiac už svietil prosto na cestu — a čože? predomnou ležala sviňa, rozfatá na

poly šablou... Sotva som ju stihol poobzerať, keď som už počul šum krokov: dvaja kozáci vybehli z bočnej uličky. Jedon pristúpil ku mne a pýtal sa: či som nevidel opitého kozáka, ktorý naháňal sviňu. Odvetil som jim, že som nesretol kozáka, a ukázal nešťastnú žertvu jeho zúrivej udatnosti.

„Ten zbojník!“ prehovoril druhý kozák; kadenáhle sa napije čichira, ¹⁾ tak ide drúžgat všetko, čo len popadne. Poďme za nim, Jeremieič; treba ho zviazať, ale to...“

Oni sa vzdialili, ja som ale kráčal ďalej svojou cestou veľmi ostražite a napokon šťastlivo sa dostal na svoju hospodu.

¹⁾ Čichir = opojný nápoj Kavkazských horcov.

Býval som u starého úradského, ktorého som rád mal pre jeho dobré mravy, a najmä pre jeho peknuškú dcérušku, Nastu.¹⁾

Ona obyčajne čakávala na mňa u bránky, zahalená do ženskej šubky:²⁾ mesiac osvecoval jej milé ústka, osinevsie od nočného chladu. Poznajúc mňa, usmiala sa; mne sa ale teraz nesladilo besedovať s ňou.

„S Bohom, Nasta!“ prehovoril som, idúc popri nej.

Ona chcela niečo odpovedať, no iba vzdýchla.

Zatvoril som za sebou dvere na mojej svetlici, zapálil sviečku a hodil sa na posteľ; lenže spanie teraz dalo na seba ďalej čakať, jak obyčajne. Už východ začínal bládnúť, keď som zaspal, vidno ale, že bolo napísano na nebesiach, že sa v tú noc nevyspím.

O štvrtej hodine ráno dve päste mi zaklopaly na okno. Ja som vyskočil: „čo tam?“

„Vstávaj, obliekaj sa!“ kričalo mi niekoľko hlasov.

Na pochytre som sa obliekol a vyšiel.

„Znáš, čo sa prihodilo?“ spytovali sa ma jedným hlasom traja dôstojníci, prišedší pre mňa; boli bladi jako smrť.

„Čože?“

„Vulič zabité!“

Ja som ostípenel.

„Áno, zabité!“ pokračovali oni. „Podme skorej.“

„A kamže?“

„Cestou dozvieš sa.“

Išli sme.

Rozpovedali mi všetko, čo sa stalo, s prídavkom všakových poznámok na rúbku podivného predurčenia, ktoré ho spasilo od nevyhnutnej smrti pol hodinou pred smrťou. Vulič išiel samotný tmavou ulicou: v úsrety sa mu vyrútil opitý kozák, rozťavší sviňu, a hádam by bol prešiel popri ňom, nezbadajúc ho, keby Vulič odrazu nebol zastal a nespýtal sa ho:

„Koho že ty bratku, hľadáš?“

„Teba!“ odvetil kozák, a uderiac ho šablou, rozťal ho od pleca takmer do srdca...

Dvaja kozáci, sretnuvší mňa a prenasledovavší ubijcu, dobehli, zodvihli raneného, on ale už ducha vypúšťal, a len tie slová preriekol:

„On mal pravdu!“

Len ja sám pochopil som temný význam týchto slov: ony sa vzťahovali na mňa; nevoľne som predpovedal biednemu jeho osud; moja predtucha ma nesklamala: ja som skutočne prečítal na jeho premenenej tvári pečať jeho blízkeho zkonania.

Do prázdnej chyže na konci stanice zamkol sa ubijca. Množstvo ženských bežalo s plačom v túže stranu; čas po čase opozdivší sa kozák vybehoval na ulicu, v trapiech zafahúvajúc kynžal, a pretekal nás. Zmatok bol strašný.

Až sme napokon prišli; pozeráme: okolo chyžky, ktorej dvere a okenice zvnútra boli zapreté, stojí hŕba ľudí. Dôstojníci a kozáci rozkladajú ohnive medzi sebou; ženské úpia, odsudzujú a obviňujú prestupníka. Prosried nich padla mi do očí významná tvár starkej, vyrážajúca bláznivé zúfalstvo. Sedela na hrubom brevne s lokfami na svojich kolenách, a podopierala hlavu rukami: to bola mať ubijcova. Jej ústa sa chvílkami krečovite pohybovaly... či ony modlitbu šeptaly a či prekliatie?

Medzitým bolo sa treba k niečomu odhodlať a zmocniť sa prestupníka. Jednak nikto sa neodvažoval chytiť sa do toho prvý.

Ja som pristúpil k oknu a pozrel cez škáru v okenici: kozák bludý ležal na podlahe, držiac v pravej ruke pištoľ; zakrvavená šabla ležala vedľa neho. Výrazu plné oči jeho strašne sa kotúlaly vôkol; chvílkami sa strhúval a lapal za hlavu, jakoby si nejasno pripomínal večerjšie. Ja som nevyčítal veľkú odhodlanosť z tohoto nepokojného pohľadu a riekol som majorovi, že nadarmo nerozkazuje vylámať dvere a vrútiť sa dnu kozákovi, preto že je lepšie urobiť to teraz, lež pozdejšie, keď sa úplne vytrezvie.

V tie časy starý jesaul¹⁾ priblížil sa ku dverám a nazval ho po mene. Zločinec sa mu ozval.

¹⁾ Nasta = Anastasia.

²⁾ Šubka = Pelzmantel.

¹⁾ Jesaul = kozácky podhetman.

„Zhrešil si, brat Jefimýč,“ riekol jesaul; „tak už niet pomoci, poddaj sa!“

„Nepoddám sa!“ odvetil kozák.

„Boj že sa Boha! veď si tuším nie prekliaty Čecenec, ale poctivý kresťan. Nuž, keď si sa už do hriechu zaplietol, niet pomoci: tvoj osud fa neminie!“

„Nepoddám sa!“ zakričal kozák hrozne, a slyšno bolo jak štrknať natiiahnutý kohútik.

„Hoj, tetka! oslovil jesaul starkú, „prehovor so synom; hádam teba poslúchne... Veď to iba Boha hnevá. Áno, sprobuj; páč, i pánovia už dve hodiny vyčkávajú.“

Starká pozrela naň meravo a pokývala hlavou.

„Vasilij Petrovič,“ vetil jesaul, pristúpiac k majorovi, „on sa nepoddá, — ja ho poznám; a keď dvere vylámeme, tak mnoho našich okalič. Či ho nerozkážete radšej zastrelit? Na okenici je škára široká.“

V tú minútu zablyskla mi v hlave podivná myšlienka: zamyslel som, podobne Vuličovi, pokúšať osud.

„Poshovte,“ oslovil som majora: „chytím ho živého.“

Rozkázuc jesaulovi zaviesť s nim rozhovor, a postaviac ku dverám troch kozákov, hotových vyvaliť jich a prispieť mi na pomoc po danom znaku, obošiel som chyžu a priblížil sa k osudnému oknu; srdce mi silne bilo.

„Ach, ty prekliaty!“ kričal jesaul, „či sa ty z nás vysmievaš, a či čo? alebo hádam myslíš, že fa my neprevládeme?“

Začal búchať na dvere zo všetkej sily; ja, priložiac oko ku škáre, sledil som za pohybami kozákovými, ktorý neočakával nápad z tejto strany, — a odrazu odprasknul som okenicu a hodil sa cez okno hlavou nadol. Výstrel mi zadunel nad samým uchom, kula mi odtrhla epolet: no dým, naplnivší izbu, prekazil môjmu protivníkovi najš šablu, ležavšiu vedľa neho. Lapol som ho za ruky; kozáci sa vrátili dnu, a neminuly tri minúty, už zločinec bol sviazaný a odvedený pod sprievodom. Národ sa rozišiel; dôstojníci ma pozdravovali — a skutočne, mali s čím.

Po všetkom tomto, jako žeby sa človek, podľa mojej mienky, nestal fatalistom? No

ktože vie istotne, či je presvedčený o niečom, alebo nie.... A jak často my berieme za presvedčenie nám citov, alebo omyl rozsudku!.... Ja rád pochybujem o všetkom: táto náchylnosť neprekáža odhodlanosti charakteru; naproti tomu, čo sa mňa týka, ja voždy smelsšie idem napred, keď neviem, čo ma očakáva. Veď sa od smrti nič horšieho človeku nestane — a smrť fa neminie.

Po návrate mojom do pevnosti, rozpovedal som jej veliteľovi, Maximovi Maksimovi, všetko, čo sa mi prihodilo a čoho som bol očitým svedkom, i prial som si z edieť jeho mienku straniva predurčenia. Z počiatku nechápal toto slovo; keď som mu ho ale vysvetlil, jak som mohol, vtedy prehovoril, významne kývajúc hlavou:

„Áno, jakiste! To je dost nesnadný kúsok!... Ostatne, tie aziatské kohútiky často zlihadú, jestliže sú plano namastené, abo jich náležite nepritiskneš prstom. Priznávam sa, že nelúbim ani čerkesské vintovky; ¹⁾ vola jako sa nehodia pre nás: hlaveň ²⁾ maličká, — jak nedáš dobrý pozor, nos ti opáli... Za to už šable majú — doprosta rečeno — moja úcta!“

Potom pridal, trochu si pomysliac:

„Áno, lutujem bedára... Iba že ho čert naviedol v noci s opitým sa shovárat!... Ostatne vidno, že mu v živote matky už tak bolo súdeno!“

Nemohol som viac ani slova z neho vylúdiť; napospol on nemal rád metaphy-sické hádky. ³⁾

¹⁾ Vintovka = puška s fahanou cievou.

²⁾ Hlaveň = hlavište, pažba, kolba na puške.

³⁾ A. N. Pypin píše v životopise Lermontova:

„Pohľady Lermontova na život rozvily sa vo fanatism: on ho vyjavuje v podobe povesti o Vuličovi, a čo ho i prikrýva poznámkou Maksimovi Maksimovi do úst vloženou o aziatských kohútikoch, ktoré často zlihadú, keď sú plano namastené; preca sotva možno pochybovať, že i Lermontov (pre svoju mladost, bo už vo 27. roku veku svojho padol v súboji) neušiel vplyvu tejto povery. A to bolo i prirodzené, keď utratil prostodušnú vieru a tak si nestihol vyrobiť širší a svobodnejší pohľad na život. Red.

Daška.

Poviestka zo života donských Kozákov.

I.

Bolo to na začiatku osudného roku 1813, keď donský Kozák Ivan Turgečov býval v Bialystoku. Počas nešťastného zpiatočného ťaženia Francúzov z Ruska roku 1812 nashromažďoval si pri jich prenasledovaní so svojimi súdruhmi dosť značné množstvo zlatých napoleonadorov, ktoré neskôr zamenil za ruské papierové peniaze, ktoré nosil v koženom mešci na hrudi. Ponevác znal čítať a písať, jedným z najzručnejších jazdcov, k tomu i v inom ohľade obratným a spoľahlivým šuhajom bol, vzal ho knieža Š....., ktorý vtedy bol veliteľom jazdeckej divisie, k sebe, aby ho k ordonančným výpravám, najmä v dôležitých pádoch upotrebil.

Raz mal do odľahlej stanice odovzdať písomný príkaz, načo na zpiatočnej ceste zastavil sa v jednej dedinôčke pri hostinci, aby napojil svojho koňa a aby sa občerstvil sklenkou pálenky, ktorú mu podala ruka švarnej dcéry hostinského. Prívetive bola mu pálenka donesená a čo chvíľa nachádzal sa Turgečov so švarným dievčaťom v takom dôvernom rozhovore, že prisľúbil častejšie prísť, keď sa mu dostane voždy tak prívetivého uvítania. Usmievajúc sa zakývala Daška — tak menovala sa pekná dcérka hostinského — hlavou, podala mu na rozchodnú ruku a riekla žartovne:

„Uvidím, či slovo dodržíte.“

Turgečov dodržal slovo, prichádzal často sem, zabavil sa, pokým mu to jeho služba dovoľovala, u Dašky. Rozprával jej o svojej koristi, ku ktorej vo vojne prišiel a ktorá ho, keď sa vráti domov, učiní nielen zámožným, ale i bohatým človekom; pri tom vynadal cisárovi francúzskemu, ktorý vojnu započal; veď bol Turgečov vojnou od svojej vlasti vzdialený. Keď sa opäť vráti do svojho domova, čo preca nemôže už dlho trvať, započne vraj svojimi peňazmi nejaký obchod, a tu, jako sa rozumie, bude potrebovať gazdinôčku, ktorá však ho čo manželka po skončení vojny sprevádzat má ku pobreží Donu, o tom jeho výmluvné zraky a objímanie ne-

ponechávaly ani najmenšiu pochybnosť v nežnej dcérke hostinského, ktorej srdce vrelou láskou k švarnému, statnému Ivanovi zahorelo. I Urbanovi, Daškinmu otcovi, zaľúbil sa obratný mladík, a keď ho Turgečov požiadal o ruku dcérinu, s ochotnosťou sľúbil mu ju otec. Za niekoľko mesiacov chýlila sa služobná doba Turgečeva ku koncu, i mal pop svoje kňazské požehnanie nad mladým párkom vyriechnúť a Ivan svoju mladú žienku domov si odviešť.

No, inak napísano bolo vo hviezdach. Znovu rozliehal sa pokrik válečný, vojsko opäť tiahlo ku predu a s nim i divisia kniežata Š. dostala rozkaz, aby bola pripravená k pochodu.

Ivan bol jedináčok, matka spala už v hrobe, otec bol už starý; keďby syn z boja sa nevrátil, kto by sa ujal jeho dedictva? Preto ponáhlal sa ku kniežatovi, ktorého bol miláčkom, padol mu k nohám a doliehal na neho prosbami, aby mu teraz už dal povolenie k ženieniu, by ešte pred odchodom na bojište cirkevné požehnanie milencov spojilo; veď bude tak aspon vedieť, že, keď sa vráti z boja, očakáva ho milujúca žena, keď ale zahyne na poli cti, bude aspon jeho Daška jako manželka môcť robiť právne nároky na to, čo Ivan teraz už alebo budúce po otcovej smrti považovať smie za svoj majetok. Knieža usmieval sa nad touto Ivanovou vernou starostlivosťou o milenku, i dal hneď vyhotoviť písomné privolenie ku sobášu, a obdarujúc ho ešte sám malým svatobným dárkom, dal mu na tri dni svobodu, aby, čo potrebuje, priviedol do poriadku.

Na perutiach lásky bežal Turgečov ku svojej Daške, v chytrosti konané boly prípravy ku svatbe a dovolené svobodné tri dni minuly sa veľmi skoro blaženému páriku.

I objal Ivan svoju ženičku, ktorá v slzách sa utopiť mala na prsách jeho: tu vyňal zo zaniadra vačok papierovými peniazmi naplnený a vtisnúc ho žene žalostne plačúcej do ruky, riekol:

„Moja drahá Dašenka, tu v tomto vačku je niekoľko tisíc rubľov, ktoré som Francúzom odňal. Schovaj ich; keď budem zabitý, budú beztak tvojim majetkom; keď sa vrátim k tebe nazpät, pôjdeš so mnou do mojej požehnanej otčiny a peniazmi tymito položíme základ ku svojmu blahobytu.“

Daška slúbila všetko verne jako sviatosť zachovávať a prosila len ešte Ivana, aby keď bude možno, čo najskôr dal o sebe zprávu.

Turgečev prišiel do hlavného stánu v Srbišti, mal ale tu na blízku svojho generála toľko služobného zaneprázdnenia, že mu z počiatku zbudlo sotva toľko času, aby na svoju lásku a na svoju ženu mohol len pomysleť. Jak prešťastným urobil ho teda po nejakom čase rozkaz jeho kniežata, ktorý ho s depešami poslal zpät do Bialystoku. Čo len mohol, urýchlil svoju kurýrsku jazdu a prekvapil neočakávane a nenadále žalostiacu Dašku. Lež šťastné hodiny opätného sretnutia sa minuly sa veľmi chytrou a Turgečev musel sa znovu rozlúčiť. Medzi tým povýšený bol až na strážmajstra, bol komandovaný k sprievodu vozotajstva, neprišiel do žiadnej bitky a dal sa roku 1814 po dobytí Parížu zdravý a dobrej mysli na pochod zpät do svojej vlasti. Len v auguste vrátil sa ku svojej Daške, ktorá ho privítala s prekrásnym chlapčekom na rukách, a zdalo sa, že šťastie oboch dosiahlo najvyššieho stupňa. K úplnosti tohto šťastia chýbalo len ešte dovolenie, aby Turgečev hneď smel ženu svoju vziať so sebou do svojho domova; knieža Š. zostal v Sasku a nový veliteľ, surový, prísny to muž, odoprel celkom Ivanovu pokornú prosbu. Aby Daška s malým chlapcom samotná pustila sa na ďalekú cestu, zdalo sa Ivanovi veľmi odvážnym a nepozostávalo jej teda nič iného, lež s Ivanom opät sa rozlúčiť, ačkoľvek jej pri tom srdce žalostou skoro pukalo.

V Bialystoku bol deň odpočinku, v ktorý statní ruskí bojovníci, stúpiac opät na pomedzie svojej ríše, pod šírym, modrojasným nebom pri slavnostnej bohoslužbe sveta Pánovi za zachránenie a zachovanie svojej vlasti a svojho mocnára vďaky vzdávali a za svojho veľikého, vznešeného cisára Alexandra vrelé prosby k nebu zasielali. Bol to vznešený,

srdce dojímavý pohľad, pozerat na rozsiahlu rovínu, početnými tisícami fúzatých bojovníkov naplnenú, — už všetci s hlavou nepokrytou stáli v radoch, rôznymi čestnými odznakami ozdobení, zrazu meno jich milovaného a vôbec cteného cisára Alexandra spomenuto bolo, jednohlasné „urá!“ vo vzduchu sa rozliehalo. Ani Turgečev nezabudol pri tom vrúcne sa pomodliť, aby Všemohúci ráčil mu pri zdraví zachovať Dašku a synáčka, aby nezadlho mohol sa s nimi do svojho domova odobrať.

Večer pred odchodom vojska prišiel Urbanov s Daškou do Bialystoku a Daška doručila Turgečevovi sverený jej kožený vačok s úplným jeho obsahom. Ivan vo svojej starostlivosti o rodinu rozdelil sa o peniaze so svojou ženou, vzal so sebou len polovičku a slúbil svätosvate, že čo možno najdrieť sa vráti a so ženou a so svojim dieťaťom do svojho domova potom pôjde.

II.

Zo Starého Konstantínova, kde mu jeden žid slúbil, že mu za dukát list oddá na jeho adresu, písal Turgečev ešte niekoľko riadkov Daške a poberal sa za svojimi súdruhmi k svojmu domovu.

Malá dedinôčka, neďaleko pobrežia Donu pri Novočerkasku, bola jeho rodiskom a bydliskom. Prívetive rozkladala sa dedinôčka tá prosred zahrád, polia a lúk v kvetnatej rovine, ktorá až k rieke sa tiahla a koňstvu a inému dobytku hojnú pašu poskytovala. Svojho starého otca našiel Ivan ešte pri živote a pri zdraví a prosil ho, aby donesené peniaze použiť smel k vystaveniu väčšej chaty¹⁾ a k rozmnoženiu dobytku. Mnoho nového, čo na svojich pochodoch v cudzích krajinách bol videl, použil teraz, nakoľko sa to previest dalo, ku svojmu prospechu a pohodliu tak, že susedia sa divili a usmievali, keď počuli, že to všetko deje sa na počesť a z lásky k ženuške, ktorú si bol v cudzine pojal a ktorú si teraz domov dovedie. Keď všetko v chytrosti starostlive si tak usporiadal, aby sa to, jako si myslel, jeho Daške líbilo, aby

¹⁾ Sedliacky dom.

veľmi za starým domovom nežialila, vydal sa opäť na ďalekú zpiatočnú cestu.

Bolo to na začiatku januára 1815, keď sa Turgečov po mnohom namáhaní konečne k večeru nachádzal ešte len niekoľko hodín od Bialystoku. Už vo dne hmla a padajúci sneh zahalily celý obzor tmavou zásterou, teraz ale blížila sa chytro noc so všetkými svojimi hrôzami: studený, ostrý severovýchodný vetor vial ponad ladové roviny a v kotúčoch vznášal sa sypký sneh do výšky; vytie vlkov na lúpež vychádzajúcich ozývalo sa z dialky z mnohých strán. Netrvalo to dlho a koňovi i jazdcovi zmizla v nedohľadnej, snehom pokrytej rovine stopa cesty.

Polozamrzlý zoskočil Ivan z koňa a chcúc sa zohriať, snažil sa kroky svoje urýchliť; no cesta stávala sa čím ďalej obťažnejšia, snehové záveje čím ďalej hlbšími tak, že jazdec, skoro úplne zomdlený, nebol viacej v stave, koňa svojho za sebou vliecť. Konečne celý vysilený, zastal Ivan, i pozeral beznádejne v tmavú dialku vokol do kola, či by neuzrel niekde zablesknutie nejakého svetielka.

„Oj, moja sladká Dašeňka!“ vyvolal bolestným hlasom, „tak som ti na blízku a preca nemám ťa viac uzrieť, ani synáčka svojho ešte raz objasť. O, ty milosrdný Slutovníku, ktorý vysoko nad hviezdami vládneš, či chceš dopustiť vo svojej všemohúcnosti, aby som tu v tejto hroznej noci zahynul bez pomoci? Pane! všemocný, najdobrotivejší otče, buď milostivý a zošli mi anjela spásy. A ty môj svätý patrone, prímľúvaj sa za mňa u trónu Vykupiteľa!“

Prežehnajúc sa svätým krížom sobral všetku svoju odvahu a mocou zúfalstva nútený, napjal znovu všetku svoju silu; lež o chvíľku sila tá úplne zklela; i kôň jeho zklezol k zemi, a nebol viacej v stave sa pozdvihnúť. Tu hodil sa Ivan, v zachránenie a pomoc viacej nedúfajúc, na koňa; lež kôň zhylnul a ten dobrý koník jeho, ktorý mu poslal ešte trochu tepla poskytoval, zchladol a ztuhol; z dialky z niekoľkých strán doznievalo k nemu desné vytie vlkov, ktorí, jako sa zdalo, čerstvú, vítanú korisť voňali; temné ohlušenie počalo sa ho zmocňovať a už začel mdlé oči k večnému spánku zavrieť. —

V tom preletelo čosi jeho útrokami jako elektrická iskra a znovu zaprúdila v ňom jeho životná sila; lebo z nevelkej dialky jako zvuk nebeskej hudby doznieval k nemu pridusene jednozvučný cinkot zvončoku na saňach. Napjal sluch, či sa nemýli; avšak vždy viac a viac blížila sa zvuk ten a vždy zreteľnejšie a jasnejšie doráža k jeho uchu. S nadľudským skoro namáhaním schytí sa a volá, čo sily stačia, o pomoc. Hlas jeho iste bol počutý, lebo hneď na to zapálila sa lúč, a sane, odchýliac sa od svojho dosavadného smeru, ubáňaly rovno k nemu, a keď v niekoľko okamženiach pri ňom zastaly, zišiel z nich jakýsi poctivý žid, ktorý hneď naložil mlčky polozamrznutého Ivana i s jeho batôžinou na sane, zaobalil ho do teplého kožucha a ubáňal cestou, z ktorej bol pred chvíľou odbočil, k neďalekému už Bialystoku.

Turgečov musel hneď lekársku pomoc privolať, lebo mal obmrznuté obe nohy. Žida, ktorý ho milosrdne zachránil, odmenil hojne a druhým dárkom pohol ho ešte k tomu, že na druhý deň ponáhlal sa do Tapola k Urbanovi, aby dovedol do mesta ženu Ivanovu. Turgečov nemohol sa návratu židovho dočkať; konečne vrátil sa žid — ale sám — bez Dašky. Prelaknutý pátra Turgečov po príčine, a tu sa dozvie od žida, ako bolo mu od jedného suseda rečeno, že vraj Urbanov odcestoval do Podolska, aby nakúpil volov, a mladá žena, nútená túžbou po Ivanovi a nádejou, že sa s nim snať stretne na ceste, je i so svojim dieťkom v sprievode otcovom. S hlasitým bedákaním sklesol Turgečov späť na svoje lôžko.

Stav ubohého nemocného bol v skutku polutovania hodný. Vystavil nebezpečenstvu svoj život, a bol temer úplne presvedčený, že o život ten príjde na ceste pre svoju ženu a svoje dieťa: a teraz, keď Bôh modlitbu jeho vyslyšal a jeho z toho nebezpečenstva vysvobodil — prekážajú mu jeho choravé, poloodmrzlé nohy tak, že nemôže hneď chytro za ňou sa poberať. Tu ale nič nepomohlo reptanie proti všemohúcnosti osudu a trpezlivo musel Ivan riadeniu jeho sa podrobiť.

Konečne zahojily sa mu nohy tak, že, súc k pochodu zase spôsobilý, mohol zpia-

točnú cestu nastúpiť; ale, jako sa zdalo, osud vrtochám svojim ešte úplne nevyhovel. Bialystok naplňoval sa vojakmi; lúč vojny opäť sa rozžala, poďniknuto ešte jedno polnie ťaženie k tomu koncu, aby úplne zničený bol Napoleon, ktorý sa opäť bol zjavil, — a Turgečov musel sa vzdor svojej srdečnej prosby druhýraz na cestu do Francie vydať. Rozhodná bitka pri Waterloo zapríčinila v osude Napoleonovom rychlú zmenu a Turgečov skoro na to prišiel opäť do Bialystoku. Sotva prišiel ta, ponáhľal sa ihneď do Tapola, kde našiel sice Urbanova, Dašku ale nie. I dozvedel sa od Urbanova, že otec Dašku odprevadil až do Starého Konstantinova, pričom ustavične kojila sa nádejou, že sa nekde na ceste s Ivanom stretne; keď ju ale táto nádej zklamala, nebola v stave ďalej tejto svojej túžbe odolaf, a odlúčiac sa od otca ponáhľala sa s dákymsi židovským kupcom do Ivanovho domova na Done. — Od toho času otec o dcére nič sa nezozvedel. Táto zpráva Turgečeva trochu potešila, lebo dúfal, že v dedinke svojej rodnej najde svoju Dašku, ktorá tam opatruje jeho staručkého otca, obstaráva hospodárstvo a jeho túžobne očakáva. A v tejto nádeji vesele a v dobrej mysli ponáhľal sa do svojho domova.

III.

V biednej dedinskej krčme na pomedzí Ukrajiny bol Turgečov prinútení unavením svojho koňa trochu sa zastaviť. Mrzutý nad ztrátou času zaviedol koňa do stajne a keď ho dostatočne opatril obrokom, vstúpil do tmavej, začadenej izby. Medzitým čo si zasadol v kútiku ku stolu a od hostinského dal si naliať sklienku pálenky, počul v komore za kachlami hostinskú s nekým sa dohadovať. Zdalo sa, že hádka stáva sa vždy prudkejšou, preto hostinský za stolom, ku ktorému si bol vedľa hosťa sadol, naraz vyskočil a do komory bežal, zkade hneď na to jakúsi v handry odenú ženu za vlasy vyvliekol a zo dverí von na ulicu vyhodil.

„Ach, moje dieťa! . . . moje ubohé dieťa! Nechajte mi aspoň moje dieťa vziať sebou!“ upenlive volala cudzia žena, odtrhla sa od

hostinského a bežala nazpät do komory, zkade v niekoľkých okamženiach s chlapcom skoro nahým na rukách vrátila sa k hostinskému ešte vždy zúriacemu. „Idem,“ zvolala plačlive, „a Bôh nech odpustí vám hriech váš, ktorého ste sa na mne dopustili.“

Po celý ten výjav počúval Turgečov nappnute tieto bolastné zvuky, ktoré dušu jeho hlboko prenikaly; zrazu obrátila sa cudzinka, keď práve chcela dverami vyjsť, k nemu tvárou a Ivan, prevrhnuť pred sebou stôl až sklenice a čiaše s rinkotom po izbe sa rozlietly, padol jej okolo hrdla a zvolal:

„Daška, moja ubohá Dašeňka!“

S prenikavým výkrikom najväčšej rozkoše padla krásna žena v jeho objatie, potom ale, radosťou premožená, zklekla s plačúcim chlapčekom bez seba na zem k jeho nohám.

Hostinský a hostinská, ktorí sa teraz inak naraz rozmysleli, priskočili ihneď omdlenej ku pomoci; ale táto už v niekoľkých minútach opäť oči otvorila a po svojom drahom Ivanovi pozerala.

„Chvála Bohu, teda to preca nenie žiadon sen!“ zvolala radostne so slzami v očiach. V rozkoši tonúc držal blažený Turgečov matku a syna vo svojom objatí a tiskol jich ku svojim prsam. Keď ale počul, že žena a dieťa cez celý deň nič nejedly, v oku zaleskla sa mu slza žiaľu a hnevivým hlasom žiadal hostinského a hostinskú, aby v najväčšej chytrosti doniesli na stôl všetko, čo len jich hostinec môže poskytnúť.

O nedlho sedel pri stole, ktorý bol jiedlom hojne pokrytý, i podával svojmu chlapcovi, sediacemu na lone, najlepšie kúsky; vedľa neho sedela milujúca žena, očima slzami zaliatyma sa usmievajúc; jednu ruku mala ovinutú okolo krku šťastného otca a druhou rukou sa sýtala, pričom hneď otcovi a hneď zase dieťaťu krajsie kúsky k požitiu podávala. Ivan vinul k prsom svojim hneď chlapca a hneď zase matku a láskal a ľúbal jich, pričom slzy radosti kanuly mu po ohorených licach do plných čiernych fúsov.

Keď žena a dieťa boli úplne nasýtení a keď hostinská v chytrosti zaopatřila obom najpotrebnejšie šatstvo, žiadal Ivan Dašku,

aby mu rozprávala, jako sa sem dostala a jako ju zastihla tak veľká núdza.

„Ach, Ivan mój,“ odpovedala a slzy zaleskly sa jej znovu v očiach, „zakúsila som veľkú biedu. Keď si sa vracal k Donu, dostal mój otec rozkaz, aby nakúpil v Podolsku niekoľko sto volov. Chytró odhodlala som sa, že odprevadím otca, aby som sa s tebou ne kde na ceste sretla, alebo ešte doma prekvapila. Vo Starom Konstantinove odlúčila som sa od otca a ponáhľala som sa k Donu, i prišla som šťastne do tvojej dedinky, dopytovala som sa na teba, ale môžeš si pomysleť moje prelaknutie a mój bôl, keď som sa dozvedela, že si už pred niekoľkými týždňami odcestoval.“

„A nešla si k môjmu otcovi? Veď by preca moju ženu a moje dieťa dobre bol privítal!“ riekol Ivan, pri čom oči sa mu iskrily.

„Tvoj otec,“ riekla Daška trochu váhavo, „bol muž tvrdého srdca, vyhnal ma od svojich dverí, nazval ma tulačkou, podvodnicou. Aby som bola mohla obmäkšiť jeho srdce, zdvihla som pred nim naše dieťa, tvojho Ivanoviča, tvoj obraz; no on sa mi vysmial a zavrel predo mnou dvere. Jedna útrpná vdovička prijala ma k sebe a u nej chcela som ťa očakávať.“

„Nuž a prečo si tam neostala? Veď peniaze, ktoré si mala pri sebe, chránily ťa pred každým nedostatkom, ano, mohla si i pohodlne žiť.“

„To by sa bolo i stalo, ale tvoj otec niekoľko dní na to, keď som sa u vdovičky ubytovala, dozvedel sa bezpochyby o tých peniazoch, i prišiel ku mne, hľadel svoju dřívejšiu zatvrdlosť ku mne peknými slovami opäť napraviť a prehovoril ma natoľko, že som sa preniesla do jeho domu. Duša moja, prázdna každej nedôvery, povolila jeho prosbám; ale už druhého dňa musela som mu kožený vačok s papierovými peniazmi, v ňom schovanými, odovzdať; je to vraj vlastnosť jeho syna, riekol; — mňa ale a moje dieťa vyhnal zase z domu.“

Nastala trapná tichá chvíľka, len tichým plačom Daškiným prerušovaná.

„Rozprávaj ďalej!“ zvolal konečne Turgečov, od zlosti sa trasúc.

„Nemohla som ostáť viac v tej dedinke, i pobrala som sa teda s dieťaťom tvojim preč a chcela som ísť späť do Bialystoku; snád som sa mohla s tebou teraz na ceste sretnúť, keď nie, chcela som sa vrátiť ku svojmu otcovi. Ale ach, dieťa mi nebezpečne ochorelo, a keď sa konečne zase uzdravilo, nemala som ničoho viac pre seba a dieťa jedine handry k prikrytiu nahoty. Tak som prišla až sem, moja bieda dosiahla najvyšší vrchol, lebo som teraz veľmi ťažko prechorela. Bez peňazí, bez šatstva, v najprudšej horúčke na hrstke slamy som ležala, moje dieťa od hladu plakalo tak, žeby sa bol žobrák z útrpnosti so svojim kúskom chleba s ním rozdelil...“

„Už dost mám toho hrozného rozprávania, moja ubohá, sladká Dašeňka,“ skočil jej do reči Turgečov, „nazdával som sa, že som núdzu trpel k vôli tebe, ale bieda tvoja tisíckrát je väčšia než moja núdza.“

„Zase som pri tebe, Ivan mój!“ usmiala sa Daška a padla mu okolo hrdla, „teraz je zase dobre a všetka núdza a bieda klesla do zabudnutia.“

O niekoľko dní, ktoré venované boli zotaveniu, a keď Turgečov v neďalekom mestečku obstaral dostatočné šatstvo a pohodlný povoz, vydal sa so ženou i s dieťaťom na cestu do svojho domova, kam i bez ďalších pohrôm šťastlivo dorazili. Keď prišiel do rodnej dedinôčky, našiel Ivan svoj dômok značne zväčšený a okolo neho znaky najlepšieho blahobytu. Nechal Dašku i s dieťaťom čakať pred dômkom, sám otvoril hnevive dvere a zhurta vstúpil do izby. Hnev jeho sa ukrotil — otca našiel na smrteľnej posteli. Umierajúci poznal ešte svojho syna, pokynul mu, aby sa k nemu priblížil a keď Ivan pri lôžku pokľakol, počul, jako otec ticho prosí za odpustenie, ktorej prosbe Ivan ochotne vyhovel; na čo umierajúci otec pozdvihnúc ruku požehnal syna, pri ktorého boku pokľakla teraz i Daška s chlapčekom. Ešte raz preletel starcovi úsmev po lícach — zosnul na veku.

Preložil *Davorin*.

Generál Totleben.

(Vyobrazenie na strane 285.)

Slavný obranca Sebastopolu, generál Edward Ivanovič Totleben, zaujal v poslednom čase pri dunajskej armáde veľmi dôležité postavenie jako náčelník generálnieho štábu rumunského kniežata Karola a jako vrchní riaditeľ obliehania osudného Plevna.

Totleben, syn negocianta, narodil sa v Mytave roku 1818. Prvé svoje vzdelanie obdržal v Rige a odišiel na to na inžiniersku akademiú petrohradskú, ktorá číta medzi bývalými svojimi odchovancami značný počet mužov znamenitých, ktorí sa preslávili čiastočne na poli bojovnom, čiastočne na poli literárnom. Roku 1838 ukončil tu vyšší dôstojnícky kurs, i poslaný bol čo poručík zpät do Rigy, kde zaoberal sa hlavne prácami inžinierskymi pod vedením generála Šildera, ktorý poznajúc výtečné nadanie mladíka, mnoho prispel k jeho rozvinutiu a zdokonáleniu. Roku 1845 vidíme Totlebena v Kyjeve, kde pilne zaoberá sa prácami sapérskymi, tu neunavene čítajúc diela o histórii znamenitých obležení, zkušenosť a vedenie svoje znamenite obohacuje. Neobyčajná energia dala mužovi tomu možnosť s obecným prospechom upotrebiť všetky sily ducha svojho i získať si zaslúženú znamenitosť. Rokom 1848 počína válečná činnosť mladého dôstojníka. Čo stotník súčasťnil sa toho roku bojov na Kavkaze a nezriedka stál proti Šamylovi. Roku 1851 preložený bol do Varšavy a znovu slúžil pod náčelníctvom svojho dôstojného učiteľa generála Šildera. R. 1854

počas vojny východnej daná mu čo podplukovníkovi príležitosť osvedčiť svoje nadanie a vedomosti na Dunaji, najmä obliehacími prácami pred Silistriou. Z tade vyslaný bol do Sebastopolu, aby tam zdokonálil opevnenie na južnej strane, na ktorej Rusi útok nepriateľský čakali. Opevnenie dialo sa na rozkaz kniežata Menšikova i pod ohnom nepriateľským. Ženialné jeho vykony v obore pevnostnej války vydobyly mu nielen najvyššieho uznania a vyznamenania cisárom, ktorý ho povýšil za generál-majora a skoro na to menoval ho generál-adjutantom, no zízaly mu i úctu nepriateľov, lebo jak Francúzi tak i Angličania bez váhania spravodlivo uznávali jeho veľké zásluhy. Pri páde Sebastopolu už nebol, ponevác poranenie, na ktoré z počiatku veľmi nedbal, nútilo ho, aby sa dal dopraviť zprvu do Bachčiseraja, pozdejšie do Nikolajeva. V poslednom čase daný bol Totlebenovi úkol, aby opevnil brehy Čierneho mora, ktoré, vďaka jeho neunavenej pilnosti, i v terajšej vojne tureckým loďam celkom neprístupné sú. Teraz stal sa generálnym inšpektorom inžinierskeho odboru. Za služby svoje cisárovi a vlasti preukázané vyznamenaný bol Totleben 10 rádami ruskými a o vážnosti jeho za hranicami hovorí nemalý počet vysokých rádoz cudzích. Totleben je postavy prosrednej, silnej; v profile je nápadne podobný Bismarkovi.

Útok Turkov na tvrdzu Sv. Mikuláša v Šipke.

(Vyobrazenie na strane 297.)

Naše vyobrazenie predstavuje nám najdesnejšie výjavy terajšej vojny. Známo je, že Rusi pod vedením generála Gurka začiatkom augusta 1877 prekročili južný svah Balkánu a obsadili Kazanlik a Chankioj. Ale s hrstkou vojska nemohol Gurko posíciu svoju za Balkánom na dlho udržať; i ustúpil do Balkánu a opevnil sa v priesmyku Šipke. Stalo sa to 12. augusta. Hory, ktoré sa vypínajú okolo

Šipky, sú skalnaté a vystupujú z údolia náhle do výšky 700—800 metrov. Priesmyk sám je 695 metrov vysoký. V lavo od priesmyku stojí skala, majúca podobu sedla, ktorá opät je obstúpená inými obrovskými holými bralami. To je dôležitá posícia Sv. Mikuláša, o ktorú bolo krvave bojovano. Sv. Mikuláš prevyšuje svojim južným vrcholom všetky okolité hory. Na sever kloní sa trochu chrbát

jeho tak, že z inej výsočiny, ktorá leží na severozápade a je skoro rovno vysoká, môže sa ta hľadať. Turci zmocnili sa nektorých vrcholcov okolo Sv. Mikuláša. Vrchol severozápadní menuje sa „Zeleno Drvo“ a je tvrdý. Sv. Mikuláša najnebezpečnejší; vzdialený je len asi 800 metrov. Rusi v priesmyku stáli o 150 metrov vyššie než Turci, za to uderili Turci na postavenie ruské silou desateronásobnou. Turecký tábor v údolí pod Šipkou bol asi hodinu cesty dlhý a pol hodiny hlboký. Rusov bolo v Šipke okolo 3000 mužov a len s napnutím všetkých síl uhájil Gurko priesmyk. I prišla na bojište dostatočná posila ruská a nástupca Gurkov, generál Radeckij, s väčším dôrazom mohol brániť južný vchod do priesmyku. I počet Turkov veľmi vzrástol a úsilie a ich odvaha, a Sulejman baša všetkou mocou hľadel Rusov odtiaľ vytisnúť, menovite z hory Sv. Mikuláša, kde zriadená bola silná reduta. O túto prirodzenú pevnosť, ktorá považuje sa za kľúč priesmyku nad Šipkou, Turci najviac sa namáhali, i neľutovali nijak životov ľudských, avšak marne. V krvavom boji o priesmyk tento ztratili Turci dľa kapitána Gambiera, korrespondenta „Timesov,“ do 20 000 mužov. Po mnohých krvave odrazených útokoch na víťazné šiky ruské oboril sa Sulejman dňa 16. septembra opäť na tvrdzu Sv. Mikuláša, keď mu boli dostatočné posily prišli. Bol to pokus zúfalý, besný, všetci znalci odsudzovali nesmyselný podnik tureckého vojvoduca. Turci síce mali obsadené južne výšiny okolo Sv. Mikuláša a vatreny turecké tvorily okolo tvrdze polokruh. No Rusi mali skalnatú, strmú tvrdz úplne vo svojej moci a mali tiež cestu ku Gabrovu obsadenú. Na južnej strane tvorí „Sveti Nikola“ zráznu stenu, asi 200 stôp vysokú, na ostatných stranách zklania sa skala miernejšie a vybieha na severozápad v dlhý chrbát. V tábore tureckom chystali sa k útoku za niekoľko dní. Prihlásilo sa k nemu dobrovolne niekoľko tisíc Turkov. „Nikola“ opevnený bol na všetkých stranách baštami a vatrenami, na strane ku Gabrovu mal i zovňajšie opevnenie. Úvodom k útoku bola štýrdeňnia kanonáda zo všetkých tureckých diel, ktorá dňom i nocou až do zahájenia útoku vlastnieho trvala. Útočné

mužstvo záležalo z 3500 vojakov, medzi nimi asi 50 bašibozukov a Čerkesov; áno, nachádzali sa medzi tým mužstvom arabskí vojaci z broju turecko-arabského. Všetci útočníci označení boli bielou páskou na ľavej ruke. Dľa útočného rozkazu mala skala „Sveti Nikola“ zo troch strán byť napadnutá, hore ale na samú tvrdzu mal uderiť Nedžib baša z východnej a juhovýchodnej, Salil baša z južnej a z juhozápadnej, Veissel baša zo západnej a severozápadnej strany. Každý z nich mal byť podporovaný 6 brojami a zálohu tvorily u každého ďalšie 4 broje z hlavného tábora tureckého. Turci vypravili sa z tábora o 11. hodine a dorazili v naznačených smeroch do najprednejších postavení tureckých v priesmyku o 3 $\frac{1}{2}$ hodine ráno dňa 17. septembra. Prvý útoční sbor mal za východište tábor Nedžibov, pri druhom sbore nachádzal sa čo dobrovolník kapitán anglicko-turecký, major Campbell, tretí sbor vedený bol plukovníkom Hamdi bejom. Mesiac už zašiel a obrysy Svätého Mikuláša len nezreteľne odrážaly sa na obzore hasnúcimi hviezdami posiatom. Prvý sbor bol až v polovici svojho útočného pochodu, prv ešte než priblížil sa k úpätiu Sv. Mikuláša, od ruských stráží spozorovaný a zúrivo strelbou privítaný. Turci ale vytrvale drali sa napred a počali obratne jako mačky driapať sa hore na krkolomné úskalíe a bralá. To vidiac Rusi vrhli sa útočníkom oproti, na čo strhol sa vražedelný zápas. Tu muž s mužom zápasil. Vojaci ruskí rázne búchali obrátenými puškami do Turkov, ktorí zúfale napred sa drali a jako strely zo skaly na skalu skákali; i ruské bodáky a meče ukrutne medzi útočníkmi riadily. Mnohí z Turkov zrútili sa z krkolomnej výšavy do hlbiny, kde s údami roztrieskanými biedne zahynuli. Zrazu vyrazilo silné oddelenie Rusov zo samej pevnosti, zaujalo postavenie, bok skaly svetinikolajskej ohrožujúce a počalo sypať opravdivý dážď ručníčných kulí proti tvrdohlavým útočníkom, z ktorých nektorí až na samý pokraj skaly sa dohrali, ale všetci od Rusov zastrelení boli. Už už počali Turci pri tak mocnom odpore vo svojom útoku ochabovať, ba Arabovia, bašibozuci a Čerkesi dávno už ušli... keď tu zrazu od juho-

západného výbežku svetinikolajského v storangej ozvene zavznie zúrivy ryk „Allah-il-Allah,“ za ktorým v zápätí nasleduje nepretržitý rachot ručnicnej strelby. Prekvapení Rusi obracajú sa chytro proti novému svojmu protivníkovi, čo prvý útočný turecký sbor použil a na juhovýchodnom okraji skaly sa zahniezdil. A tento moment vyobrazuje náš obrázok. Ohnivá kula ranného slnka počala zlatú svoju žiaru rozlievať po velikánach balkánskych, v jichž údoliach a prepastach smrť hroznú hostinu si ustrojila . . . Dva útočné turecké sbory boli pri svojom ciele, — chyboval ešte tretí, pod Hamdi bejom, ktorému za pol hodiny tiež podarilo sa dosiahnuť temeno Sv. Mikuláša. Rusi vrhli sa proti sboru Hamdiho s vražedlnou strelbou, no i Turci mierili dobre a mrtvoly bojovníkov oboch strán pokrývaly pôdu a keď Turci zastali na temeni, nebol jich vodca Hamdi bej medzi živými. Tak stály pol hodiny po východe slnka všetky tri útočné sbory na vrcholci Sv. Mikuláša. Zrazu začaly ruské delá húkať a vysielat do radov útočníkov svoje projektily. Delá ruského juhovýchodného boku metaly zo svojich pažerákov záhubné granáty s neslýchanou prudkosťou. Turci ihneď poznali, že nemôžu celkom nič vykonať, dokým ne-

zmocnia sa diel ruských, oheň, dým a projektily soptiacich. V okamžení sústreďila sa fusiláda turecká proti bojovníkom, ktorí ruské delá obsluhovali, proti ktorým strielali Turci s úžasnou prudkosťou. Rusom prišla posila a broj za brojom vrhá sa neohrozene oproti útočníkom. Ruské kule hrozne riadily medzi Turkami, hromady mrtvol vzrastaly každým okamžením. Čerkesi, ktorí čhali už na korisť, nachádzali sa na mieste strelbe ruskej úplne vystavenom, i strmhlav rútili sa po svahu dolu a ani jedon z nich zdravý neušiel. Útočníci tureckí bili sa zúfale až do štyr hodín odopoludnia. Prví z nich ustupovať počali Arabovia, neskôr nasledovali jich i ostatní a o štvrtej hodine bolo okolie Sv. Mikuláša očistené úplne od Turkov. Tretina útočníkov zaplatila odvážlivosť svoju životom. Útok skončil pre Turkov žalostným nezdalom. Druhého dňa obväzovano bolo v blízkej tureckej polnej nemocnici vyše 800 ranených bojovníkov. Výprava sverepých Turkov proti Šipke bola po tomto skvelom odrazení zúfaleho útoku na tvrdzu Sv. Mikuláša celkom zmarená. Tak hrdinsky dostal ruský veliteľ, generál Radeckij so sbory svojimi čestne svojmu úkolu. Balkán je v rukách ruských.

Drobnosti.

Kto je správnejší, Rus či Turek? Generalovia Skobelev a Osman baša sošli sa raz i hádali sa o prednosti svojich vojsk, menovite čo do obratnosti a poslušnosti svojich bojovníkov. Skobelev hovoril: „Ja môžem dať hneď dôkaz toho, že naše mužstvo je na slovo poslušné.“ A zavolať vojaka. „Iliču!“ — „Čo rozkážete, vodca?“ — „Choď ku Mehmedovi do krámu, kúp mi funt tabaku a a hneď zase vráť sa rovno ku mne.“ Vojak dal pozdravenie, obrátil sa na opätku a išiel. „Teraz pozor,“ hovoril Skobelev, vytiahnuc hodinky; „teraz ide Ilič rovno ulicou k najbližšiemu rohu, tam sa musí dať na pravo — teraz sa práve zatáča; teraz prichádza k bielej mešite; teraz ide námestím; — teraz vchádza do krámu; teraz žiada o tabak; teraz od-

chádza od Mehmeda; teraz sa vracia po námestí; teraz je pri rohu; teraz je pri stavňaní; teraz — Iliču!“ zavolať Skobelev. „Tu som, vodca,“ odpovedal Rus, vchádzajúc do dverí. „Kde je tabak?“ — „Tu, generál môj!“ A odišiel. — Osman baša nejavil žiadne prekvapenie a smial sa: „No, no, to nenie nič zvláštneho, a moji vojaci dokážu i viac.“ A pozdvihnúc hlas, zvolal: „Muhamede!“ — „Čo sa líbi vašnosti?“ — „Choď k Ali Efferdimu a dones mi od neho funt tabaku. Dýmka mi vyhasla.“ — „V okamžení, vašnosť.“ Na to vytiahol i on hodinky a napodobnil svojho soka, počítajúc: „Teraz Muhamed vyšiel z domu; teraz prichádza k bazaru; teraz je poludnie oznámené a Muhamed odriekáva modlitbu; teraz napil sa pri studienke;

teraz ho víta Ali Effendi a pýta sa ho, jako sa mám; teraz platí Muhamed za tabak; teraz odchádza a vracia sa inou cestou; teraz je v našej ulici; teraz vošiel do domu a je pri dverach, a — Muhamede!“ zvolal. „Tu som, vašnosť!“ ozval sa vojak a otvoril dvere. „Kde je tabak?“ — „Hneď tu bude, vašnosť, len čo najdem črievice.“

Vyprosil si rád. Ku koncu septembra prezeral cár Alexander ruské posície v Šipke a bol svedkom niekoľkých bojov, ktoré vtedy denne sa opakovali. Lahko ranení bojovníci vlečú sa obyčajne z násypov na obviaziste sami. Cár, ktorý práve prišiel, uzrel jednotlivých ranených vojakov, ktorí sa vracali, i rozkázal, vziať ich do vozu. Tak sa stalo, že cár konečne obklopený bol samými ranenými, s ktorými vrátil sa do nemocnice. Vojaci priblížili sa ku svojmu cárovi s vyjasnenou tvárou a jeden takto ho oslovil: „Batuško, kula roztrieskala mi nohu a ja ne-

budem môcť viac bojovať. Musím domov, ale čo povedia ľudia, keď sa vrátim bez kríža sv. Jura? Povedia, že som zle bojoval!“ Cár usmial sa prívetive a vojak vyznamenaný bol žiadaným rádom.

Episoda z terajšej vojny. Kňaz Nikica chcejúc si zkrátiť cestu od ústia Rjeki k Virbazaru, kde sa shromažďovalo černoehorské vojsko, vrátiac sa z pochodu na Podgoricu, prepravil sa s niekoľkými osobami na člnu po skaderskom jazere okolo samej tureckej pevnosti Lesendry, a Turci nezbadali, jaká vzácna korisť jim ubieha po vlnách vlastného jazera.

Železnice v Číne. Posiaľ majú Číňania len jednu železnicu, ale ani s tou nemôžu sa spriatelíť. Koncom októbra tohto roku zaplatiť mali Číňania ostatok dlhu Angličanom za postavenie tej železnice, načo bude na tejto jedinkej dráhe v Číne dovoz zastavený a dráha zrušená.

Literatúra a umenie.

Slovenský kalendár. Na rok obyčajný 1878. Vydáva Daniel G. Lichard, vysl. professor vied prírodných, t. č. redaktor hospodársko-remeselníckých novín „Obzoru.“ V Skalici, 1878. Pismom a tlačou dedičov Jozefa Škarnicla, VIII., str. 88; cena 30 n. kr.

Úplný besedník, sporádali Jiri Bittner a Jos. R. Vilimek. V Praze. Tiskem a nákladem Jos. R. Vilimka 1877. Sešit VII.; cena 36 kr.

Jih, historicko-romantické obrazy. V Praze I. L. Kober, 1877. Sešit 19. a 20.

Listareň redakcie a administrácie.

P. M. D. v Bp. Rukopis prišiel. Číslo pre p. R. posielané boly riadne na udanú adresu, avšak často prichádzaly nazpät. Vyhovíme žiadosti čo najskôr. — **P. Laskom.** „Cesta do Italie“ prišla. Teším sa jej. Uverejňovať začnem ju na začiatku bud. roku. Na zdar! — **P. J. J.** v M. Pozostalé básne Ľudovíta Stúra pošlite mi čo najskôr. Nektore, jako sa zdá, nevyšly ešte nikde. Zdravstvujte! — **Pp. A. K.** v Č., **J. S.** na S. a **J. H.** v Ig. Ďakujeme; predplatky preznačili sme na budúci rok. — **P. J. S.** v Erlangen. Číslo Vám posielame. Nezabúdzajte v cudzine na nás. „Slovesnosť“ predávame po 1 zl., bo niet jej už mnoho na sklade. — **P. C. B.** v Pr. Prosíme o doplatky! — **P. M. S.** vo V. Prečo bočí v mládež od „O.“? — **X + Y.** Veru máš pravdu! Za príkladom iných povýšiť snád budem muset predplatnú cenu „O.“ na 5 zl. 50 kr. (pre studujúcich a chud. učiteľov na 3 zl.), jaká bola predtým. Veľká časť odberateľov posiaľ dlhuje. Tá moja stará verná

garda, myslím, ani vtedy ma neopustí, keď sa to stane. Tým docielim to, že „O.“ bude môcť na čas a s početnejšími ilustráciami vychodiť. Ti, čo dostávajú budú „O.“ za zníženu cenu, povinni budú po predku svoj predplatok zaslať. Veď, hľa, tohto roku okolo 200 takýchto odberateľov posiaľ mi dlhuje! Sapienti sat! — **Upozornenie.** Číslo 12. zakončí sa nezadlho ročník VIII. „Orla.“ Veľká časť odberateľov neurobila vzdor nášmu upominaniu vlasteneckej svojej povinnosti zadost. Preto prosíme jich ešte a to poslednýraz, aby nám svoje nedoplatky bez odkladne zaslať ráčili. Aby sme naklad na rok 1878 ustanovili sa a odoslanie predplatkov. I budúceho roku dáme premie tým, čo sa na čas predplatia. Komu budúcnosť národného a literárneho rozkvetu na srdci leží, ten časopisu našemu pôdu dobývať nepremešká! — Na zdar!

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Detve (Zólyom megye):
Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Študujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učitelia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV., V. a VI. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na štvorke.

Majiteľ a vydávateľ Andrej Truchlý-Sytniansky. — Knihtlač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.